

AVTALER INNGÅTT I KONFLIKTRÅD

En sammenligning og drøftelse av saker i
Asker og Bærum konfliktråd
1995 og 2001

Kandidatnr: **335**

Veileder: Professor Nils Christie

Leveringsfrist: 25.04.03

Til sammen 17.012 ord

Innlevert 25. april 2003

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	METODE	1
1.2	TERMINOLOGI	3
1.2.1	AVTALETYPER	4
<u>2</u>	<u>NÆRMERE OM TABELLEN</u>	<u>5</u>
<u>3</u>	<u>HVEM HENVISER SAKER TIL KONFLIKTRÅDET</u>	<u>7</u>
3.1	SAKSMENGDEN REDUSERT	9
<u>4</u>	<u>HVILKE SAKER HENVISES TIL KONFLIKTRÅDET?</u>	<u>12</u>
4.1	BUTIKKTYVERI/NASKERI OG SIMPELT/GROVT TYVERI	13
4.1.1	HÆRVERK OG LIGNENDE	17
4.2	SIVILE KONFLIKTER	19
<u>5</u>	<u>HVA SLAGS AVTALER BLIR INNGÅTT I KONFLIKTRÅD?</u>	<u>21</u>
5.1	ANGREFRIST	25
<u>6</u>	<u>KJØNNSFORDELING</u>	<u>27</u>
6.1	SAKSKOMPLEKSETS VIRKNING PÅ KJØNNSFORDELINGEN	27
6.1.1	FÆRRE GJENNOMFØRER MEGLING	28
6.1.2	HVORFOR GJENNOMFØRER IKKE FLERE JENTER MEGLING?	31
6.2	NÅR PARTENE ORDNER OPP SELV	32
6.3	ENDRINGER I JENTENE ADFERDSMØNSTER	32
<u>7</u>	<u>ALDERSFORDELING</u>	<u>35</u>

8	<u>INNFRIELSE AV AVTALE</u>	39
9	<u>RETTSSIKKERHETSPERSPEKTIV</u>	41
9.1	DEN PROSESSUELLE RETTSSIKKERHET	41
9.1.1	DET KONTRADIKTORISKE PRINSIPP	41
9.1.2	HABILITET	42
9.1.3	KLAGEADGANG	43
9.2	DEN MATERIELLE RETTSSIKKERHET	45
9.2.1	FORBUDET MOT AT LOVER GIS TILBAKEVIRKENDE KRAFT	45
9.2.2	PRIVATLIVETS FRED	45
9.3	YTRINGSFRIHET	46
9.4	FRIVILLIGHET	47
9.5	KONFLIKTEN TILBAKE TIL FOLKET, UTEN Å SVEKKE RETTSSIKKERHETEN	47
9.6	KONFLIKTRÅDSBEHANDLING SOM STRAFF?	49
9.7	POLITIETS ”GRÅSONEHENVISNINGER”	51
10	<u>KONFLIKTRÅDENE EN KONFLIKTTYV?</u>	53
11	<u>KONFLIKTRÅDENES LOKALE FORANKRING</u>	55
12	<u>KONKLUSJONER</u>	57
13	<u>LITTERATURLISTE</u>	60

1 Innledning

Hovedproblemstillingen i oppgaven er hva slags avtaler som blir inngått i Asker og Bærum konfliktråd, og om det har skjedd endringer i typen saker fra 1995 til 2001. Jeg vil også vurdere rettssikkerhetsspørsmål knyttet til behandling av saker i konfliktråd.

Konfliktrådsordningens historikk holdes utenfor fremstillingen, og jeg vil ikke i særlig grad gå inn på konfliktrådsloven.

1.1 Metode

Avhandlingen tar utgangspunkt i alle saker som er blitt henvist til Asker og Bærum konfliktråd i årene 1995 og 2001. Jeg har valgt å bruke år 2001 fordi dette er det seneste året der alle sakene var ferdig meglet og det er avklart om avtalene er innfridd eller ikke. 1995 er valgt for å kunne sammenligne 2001 med et år som er sammenlignbart, og samtidig tilstrekkelig tilbake i tid.

Jeg trekker av og til frem tall fra 2002, dersom det er relevant i forhold til saksutviklingen, eller for å underbygge om endringer mellom de to undersøkte årene er uttrykk for en trend eller ikke.

Jeg har gjennomgått samtlige saker behandlet i Asker og Bærum konfliktråd (omtales heretter bare som Konfliktrådet, hvis jeg mener konfliktråd generelt skriver jeg bare konfliktråd) i de respektive år. Sakene er kategorisert, og endringer vises for hver enkelt kategori. Navn og annen følsom informasjon er ikke gjengitt, men hvert saksnummer er gjengitt for å sikre etterviselighet. Det er dermed fullt mulig ut i fra tabellene å finne igjen den enkelte sak, for eventuelt å kontrollere riktighet eller lignende.

Tallmaterialet jeg behandler er relativt stort: I 1995 hadde Asker og Bærum 229 saker. I 2001 var det 164 saker. Materialet omfatter dermed til sammen nesten 400 saker.

Det er flere forhold med i statistikkene enn det er formelt registrerte saker. Det kommer av at det under ett saksnummer kan være mange påklagede. Selv om saken er registrert i Konfliktrådet som én sak, kan det for eksempel være fire lovovertredere. Disse fire påklagede kan i møte med klager ha kommet til helt forskjellige avtaler, og det er heller ikke sikkert at alle har møtt til megling. De kan selvsagt ha forskjellig kjønn og alder, og de kan i ulik grad ha innfridd avtalen. Derfor er alle de påklagede inkludert i materialet, for å finne den informasjonen jeg var ute etter. Dette innebærer at selv om det i 1995 var registrert 197 saker, inneholder mine tabeller 229 saker eller forhold. I 2001 var det registrert 127 saker, mens mine tabeller rommer 164 forhold.

Asker og Bærum er to rikt befolkede, urbaniserte og industrialiserte forstadkommuner og er kanskje ikke særlig representative for befolkningen ellers. Man kan dermed ikke på bakgrunn av mitt materiale slutte hvordan øvrige kommuners konfliktråd fungerer, eller hvilke typer saker som vanligvis kommer til konfliktråd på landsbasis. Det er heller ikke intensjonen. Asker og Bærum er to store kommuner - og på den tiden tallmaterialet er hentet fra - også to rike kommuner. Det har selvstendig verdi å se nærmere på hvilke utfordringer og saker dette konfliktrådet har.

Jeg har selv verv som megler i Konfliktrådet i Asker og Bærum. Dette gir meg den fordel at jeg vet hva megling dreier seg om, fra innsiden, og at jeg kjenner systemet og metodene som benyttes i meglinger. Denne nærheten til stoffet kan ses på som negativ, hvis man tenker at jeg i behandlingen av stoffet mister objektiviteten. Imidlertid er jeg i utførelsen av dette vervet, så vel som i studiet (jus), trent i å bevare objektiviteten. Noen¹ vil mene at jeg som jurist kan få vanskeligheter med å få øye på problemstillinger som jeg i løpet av studiet er trent til å overse, fordi det i utgangspunktet er juridisk irrelevant. På den annen side kan min juridiske bakgrunn gjøre at jeg lettere ser andre typer problemstillinger, som kan være interessante i denne fremstillingen. . Jeg prøver

---

¹ Jrf. For eksempel *Som folk flest*, 1978, Nils Christie, i kap.III om profesjonelle tyver. Her skriver Christie om at jurister gjennom studiet er trent i å tolke, nokså samstemt, hva som er relevant.

hele tiden å være bevisst i forhold til det følelsesmessige engasjement jeg eventuelt måtte ha i forhold til stoffet.

1.2 Terminologi

Det er flere forskjellige typer saker som blir meglet i Konfliktrådet. En stor hovedgruppe er straffesaker, som i hovedsak blir henvist av politiet. Dette er først og fremst saker som involverer svært unge lovbrøyttere (15-18 år). De fleste har brutt loven for første gang, eller i hvert fall er det første gang de er blitt tatt. Noen har vært til megling tidligere. Det er ikke noe krav at lovbrøytteren er ung for at en sak skal henvises til konfliktråd.

En annen hovedgruppe er sivile saker som, definert i vid forstand, er alle andre saker enn de som formelt blir oversendt som straffesaker, det vil si:

- Straffbare saker som ikke er anmeldt til politiet
- Straffbare forhold som oversendes fra politiet der gjerningspersonen er under 15 år ved handlingstidspunktet
- Saker oversendt fra politiet der straffbart forhold ikke anses bevist
- Saker overført fra andre offentlige instanser som for eksempel barnevern
- Saker brakt inn av partene selv, som nabokonflikter, familiekonflikter, økonomiske tvister og lignende.²

Jeg bruker ofte betegnelsen i snevrere forstand, og mener da først og fremst saker som nabotvister, nabokonflikter og lignende når jeg snakker om sivile saker.

Saker som involverer lovbrøyttere under den kriminelle lavalder, dvs barn under 15 år (jfr. straffeloven §46) omtales heretter som ”sivile straffesaker” – hvis det er behov for å markere en forskjell fra andre straffesaker. Dette gjøres fordi disse sakene egentlig er sivile, men allikevel nært beslektet med vanlige straffesaker, fordi de gjelder straffbare forhold. Disse barna er nesten alltid anmeldt til politiet, men barna mangler

---

² Hentet fra *Håndbok for meglere* - desember 2000

strafferettslig tilregnelighet, kan derfor ikke straffes. Ofte er megling i konfliktråd den eneste reaksjon disse unge lovbyrterne blir møtt med.

I Konfliktrådets papirer blir den fornærmede i straffesaker omtalt som klager, og den som har forbrutt seg som påklaget. Disse er parter under meglingen. Det kan være flere klagere og flere påklagede i ett og samme forhold. Men hvis det er flere klagere får saken ett saksnummer per fornærmet. Det vil si at dersom en person nasker på for eksempel Cubus og H&M, vil denne saken være registrert som to saker. Én der Cubus er klager, og én der H&M er klager. Den som har nasket står da som påklaget i to saker i Konfliktrådet.

I sivile saker, der det ikke er naturlig å snakke om en part som klager og en part som påklaget, kalles partene part 1 og part 2. Den som tar initiativet til megling blir part 1.

1.2.1 Avtaletyper

Konfliktrådene opererer med fire kategorier avtaletyper:

- Forhandlingsavtale - Partene kommer til enighet. De snakker om det som har skjedd, og blir enige om en strategi for eventuelle fremtidige konflikter. Beklagelser hører inn under denne kategorien.
- Erstatningsavtale – Partene blir enige om at den påklagede skal betale en erstatning. Denne skal dekke tap klageren har hatt i forbindelse med den påklagedes adferd.
- Arbeidsavtale – Partene blir enige om at den påklagede skal jobbe hos klageren. Enten for å dekke tap han/hun har hatt i forbindelse med påklagedes adferd, eller for å reparere skade gjort på klagerens eiendom.
- Annen avtale – Samlebegrep. Avtaler som krever en større oppfølging fra Konfliktrådet enn det som er vanlig. For eksempel at partene skal ha en oppfølgingssamtale på et senere tidspunkt.

I tillegg kan det avtales det jeg har valgt å kalle

- Kombinasjonsavtale – Er en avtale som er en kombinasjon av de ovenfor omtalte avtaletyper.

2 Nærmere om tabellen

Ved gjennomgangen av alle sakene som kom til Konfliktrådet i årene 1995 og 2001, er all informasjon systematisert i en hovedtabell. Av tabellen går det frem hvilket saksnummer den konkrete sak har, og hva som er grunnlaget for saken. F.eks om det dreier seg om et butikktveri eller mobbing. Videre er det rubrikker for hvem som er henvisere i saken, og om megling er gjennomført. Brutt megling blir av praktiske årsaker i skjemaet likestilt med de saker der det ikke ble megling i det hele tatt.

Dersom megling ble gjennomført har jeg i tabellen krysset av for hva slags avtale (ref. oversikt over avtaletyper ovenfor) som ble resultatet av meglingen.

Det går frem av skjemaet hvilket kjønn den påklagede eller part 2 har og likeledes hvor gammel han eller hun var på gjerningstidspunktet i straffesakene og i sivile saker og alderen til den påklagede på henvisningstidspunktet. En rubrikk avklarer om avtalen ble innfridd eller ikke.

Figur 1: Utdrag fra hovedoversikt

År: 1995		Henviser						Gj.ført		Type avtale					Kjønn		Innfridd?		Alder			
Saksnr.	Saksårsak	Po	Eg	Sk	So	Bv	An	Ja	Nei	Fh	Aa	Ea	Ar	Kb	M	F	Ja	Nei	<15	15-17	18-20	>20
1	Butikktyveri/naskeri						1	1				1				1	1		1			
2	simpelt tyveri						1		1							1				1		
3	simpelt tyveri						1		1							1				1		
4	Butikktyveri/naskeri						1	1		1							1	1			1	
5	Ska deverk-tagging	1							1					1		1	1				1	
6	Ska deverk-tagging					1		1				1				1	1		1			
	Ska deverk-tagging					1		1				1				1		1	1			
7	Ska deverk					1		1				1				1	1		1			
8	Butikktyveri/naskeri					1			1							1			1			
9	Butikktyveri/naskeri					1			1							1				1		
10	Butikktyveri/naskeri					1			1							1				1		
	Etc																					
	Etc																					
	Sum	72	16				24	117	192	37	63	1	61	83	14	131	98	188	4	124	95	5

År: 2001		Henviser						Gj.ført					Type avtale					Kjønn		Innfridd?		Alder			
Saksnr.	Saksårsak	Po	Eg	Sk	So	Bv	An	Ja	Nei	Fh	Aa	Ea	Ar	Kb	M	F	Ja	Nei	<15	15-17	18-20	>20			
1	Mobbing/ærekr./trusler	1						1		1					1		1		1						
2	Mobbing/ærekr./trusler	1						1		1					1		1			1					
	Mobbing/ærekr./trusler	1						1		1					1		1			1					
	Mobbing/ærekr./trusler	1						1		1					1		1			1					
3	Butikktyveri/naskeri	1							1						1					1					
4	Mobbing/ærekr./trusler	1						1		1							1	1				1			
5	Annet simpelt tyveri	1						1				1			1		1			1					
6	Nabokonflikt						1	1		1						1						1			
7	Grov tyveri	1						1				1			1		1		1						
8	Grov tyveri	1							1						1				1						
	Grov tyveri	1							1						1				1						
9	Familieviser		1					1		1							1					1			
10	Butikktyveri/naskeri	1						1				1			1		1			1					
--	Etc																								
--	Etc																								
Sum		143	19					2	106	58	44	8	37	48	30	108	46	105	5	74	55	2	28		

(Tabellen i sin helhet er å finne som vedlegg bakerst i dokumentet.)

I tabellen kan man se at de sakene der det er flere enn én påklaget, vil den første saken være markert med et saksnummer, de øvrige sakene vil stå oppført under denne, men uten eget saksnummer. Det betyr at det er samme klager i en sak mot flere påklagede.

Dersom det er den samme påklagede, med forskjellige klagere, har jeg ved saksnummeret satt et lite tegn (f.eks * eller "" eller lignende), for å markere at det dreier seg om samme person.

En konsekvens av denne tilnærmingen er at statistikk som er lagt til grunn i denne avhandlingen på noen punkter kan avvike fra statistikk ført av Konfliktrådet selv.

3 Hvem henviser saker til Konfliktrådet

I tallene fra 1995 er det en relativt stor variasjon i hvem som henviser saker til Konfliktrådet.

Den største gruppen henvisere var ”andre”. Denne gruppen består nesten utelukkende av vakselskaper, som henviste 51,1% (117) av alle saker som kom til Konfliktrådet. Politiet henviste 31,4% (72) av sakene, og Barnevernvakten 10,5% (24). Den gruppen som henviste færrest var ”egen” (som betyr én av partene) med 7,0% (16). Skole og sosialetat henviste ingen.

Grunnen til at ”andre” ble en så stor gruppe, er at i denne perioden var det praksis at handelsstanden selv tok direkte kontakt med Konfliktrådet når noen hadde nasket i butikken, i stedet for å involvere politiet. Mange butikker er tilknyttet vakselskaper, og disse ble dermed henvisere til Konfliktrådet i den konkrete sak. Politiet i Asker og Bærum oppfordret i 1991 handelsstanden til selv å kontakte Konfliktrådet, for å få fortgang i sakene, og dette var bakgrunn for at butikkene/vakselskapene selv tok direkte kontakt i 1995.

Figur 2: Henvisere til Konfliktrådet

	1995		2001	
	<i>Antall</i>	<i>Andel (%)</i>	<i>Antall</i>	<i>Andel (%)</i>
Politiet	72	31,4%	143	87,2%
"Egen" (en av partene)	16	7,0%	19	11,6%
Skole	0	0,0%	0	0,0%
Sosialetat	0	0,0%	0	0,0%
Barnevernet	24	10,5%	0	0,0%
Andre	117	51,1%	2	1,2%
	229	100,0%	164	100,0%

Rundt 1997 skjedde det imidlertid en endring. Man erkjente at denne praksisen hadde den svakhet at politiet ikke fikk den fulle oversikt. En gutt hadde i en konkret sak en alvorlig straffesak gående hos politiet, og fikk samtidig møte til megling i Konfliktrådet uten at politiet fikk kjennskap til det før etterpå. Gutten fortalte ikke noe.

I tillegg gikk det ikke frem av politiets statistikker hvor stort omfang butikktveri/naskeri egentlig hadde. Politiet i Asker og Bærum oppfordret derfor fra 1997 handelsstanden til å la naskerisakene gå gjennom politiet. Dette er praksis i dag. Det fører til lenger behandlingstid av sakene, men det har den fordel at systemet blir mindre vilkårlig for den unge lovovertrederen.

Etter den gamle praksisen kunne to helt like saker få helt forskjellig utfall, avhengig av hvem overtrederne møtte da de blir tatt. F.eks hvis to 15-åringer nasket i to forskjellige butikker, kunne den ene risikere å bli politianmeldt, og den andre få saken sin meglet i Konfliktråd. Den som ble politianmeldt kunne selvsagt ende opp i Konfliktrådet til slutt også, men han/hun ville få anmerkninger i politiets uttømmende register (Strasak), noe den andre 15-åringen ville unngå.

Systemet har fjernet noe av vilkårligheten omkring hvem som får anmerkninger på rullebladet, men dagens system der omtrent alle butikktverier rutinemessig blir anmeldt, fører til at flere blir kriminalisert. Sett fra dette perspektiv, hadde det vært bedre å gå tilbake til det gamle systemet og heller satset på økt informasjon om konfliktråd som reaksjon, for å redusere vilkårligheten. Dette ville også avlaste et allerede overarbeidet politi.

Også etter den nye praksisen er det frivillig om butikken vil anmelde forholdet. De kan ta direkte kontakt med Konfliktrådet, men de fleste følger politiets oppfordring om å la sakene gå gjennom dem.

I tallene fra 2001 er politiet henviser i 87,2% (143) av alle saker som kom til Konfliktrådet. Samtidig er ”andre” redusert til 1,2% (2). Dette viser at Handelsstanden har tatt politiets oppfordring alvorlig. Rutinen nå er at vaktelskapene anmelder butikktveriene, og at politiet deretter henviser de sakene som egner seg til megling.

Saker der en av partene selv henviser har hatt en viss økning. Fra 7% (16) i 1995 til 11,6% (19) i 2001. Dette henger sammen med at det også har skjedd en økning i sivile saker. Det er en tendens at flere kommer til Konfliktrådet for å løse konflikt med nabo eller tidligere ektefelle.

I 1995 ble det registrert at barnevennvakten henviste 10,5% (24) av sakene. I 2001 var det ikke registrert noen henvisninger fra barnevernvakten. Denne nedgangen er ikke reell, men henger kun sammen med konfliktrådets måte å registrere disse sakene på. De sakene som involverte påklagede under 15 år som hadde vært innom barnevernvakten, ble i 1995 registrert som om de var henvist av barnevernvakten. I 2001 ble ikke lenger denne praksisen fulgt, og alle som var henvist av politiet ble registrert med politiet som henviser. Selv om barnet var under 15 år og hadde vært innom barnevernvakten

3.1 Saksmengden redusert

Til tross for at politiet henviser en større prosentandel til Konfliktrådet i 2001, er den totale mengden henviste saker i 2001 gått ned. Fra 197 til 127 henviste saker. Det ble m.a.o. henvist 70 færre saker til Konfliktrådet i 2001 enn i 1995. Dette er en nedgang på 35,5%. Det er verdt å merke seg at dette ikke er en tilfeldig nedgang, men heller en tendens. Eksempelvis hadde Konfliktrådet 130 saker i 2002. Dette er på nivå med året før.

Det er grunn til å stille spørsmål om samfunnet i tilstrekkelig grad utnytter de muligheter som megling i konfliktråd gir. Statsadvokat Arne K. Uggerud har undersøkt dette emnet for Trøndelag. Han konkluderer i sin sluttrapport³ fra 1998 at et ikke ubetydelig antall saker som er egnet for konfliktråd blir avgjort på annen måte. Han anslår at antallet saker som med fordel kunne vært behandlet (men som ikke ble det) i konfliktråd i Trøndelag i 1997, var så høyt som 400. Det totale antall henviste saker i Trøndelag i 1997, var 244 saker.

---

³ Sluttrapport fra utviklingsprosjekt, "Påtalemyndigheten i Trøndelag sin bruk av konfliktrådsbehandling som påtalereaksjon" v/statsadvokat Arne K. Uggerud, August 1998

Disse tallene kan ikke ukritisk føres over på Konfliktrådet i Asker og Bærum. Men de gir uansett en indikasjon på at utnyttelsesgraden ikke er optimal. Statsadvokat Uggerud peker på at en generell bevisstgjøring i forhold til konfliktrådsmedling som påtalereaksjon må til. Han anbefaler tett kontakt mellom lokal påtalemyndighet og konfliktrådene, for å få henvist flere straffesaker til konfliktråd.

Det er naturligvis ikke noe mål i seg selv å få flest mulig straffesaker til konfliktrådet, men det er et mål at de sakene som virkelig egner seg til medling kommer dit.

Det er et paradoks at konfliktrådet blir benyttet så lite som det faktisk blir i en tid der både Riksadvokaten og justisminister Odd Einar Dørum stadig oppfordrer til økt bruk av denne instansen. Konfliktrådet er ikke lenger noe nytt fenomen, og det naturlige hadde vært flere saker, ikke færre. (Imidlertid ser det ut til at det i 2003 blir en økning igjen i Asker og Bærum, selv om det fremdeles ikke er noen økning i naskerisakene. I skrivende stund (april 2003), er antall registrerte saker i år på nivå med høstmånedene i 2001 og 2002. Dette kan selvsagt snu, men det er allikevel en indikasjon på at det i tiden fremover blir mer å gjøre for Konfliktrådet)

En årsak til at saksmengden har gått ned, er nok den endring i praksis som skjedde i 1997. Hvis ikke en generell og stor nedgang i butikknaskeri-saker kan forklare hele nedgangen, er det nærliggende å anta at politiet mangler gode rutiner for henvisning av saker. Slike rutiner hadde åpenbart vekterselskapene. Disse har ikke så mange og krevende oppgaver som politiet, og det er trolig lettere å etablere den nødvendige bevissthet og rutine for henvisning av egnede saker til konfliktråd. Endringen i 1997 påførte politiet enda flere oppgaver, men den automatikken som vekterselskapene hadde i å henvise saker til konfliktråd frem til 1997, overtok politiet tilsynelatende ikke.

Fremdeles tror mange at konfliktrådet og forliksrådet er det samme, og det understreker vel bare behovet for økt bevisstgjøring og mer informasjon om konfliktrådenes funksjon.

Mitt inntrykk er at ikke engang jurister har særlig innsikt i hva konfliktrådsmedling dreier seg om. Tatt i betraktning den lille informasjonen om konfliktråd som blir

studentene til del, er det ikke til å undres over. I fagene straffeprosess og strafferett er det til sammen bare noen få sider som omhandler temaet konfliktråd. I jusstudiet er det dermed liten fokus på mulighetene som konfliktrådsbehandling gir.

4 Hvilke saker henvises til Konfliktrådet?

I konfliktrådslovens §1 står beskrevet konfliktrådenes oppgave. Den består i å megle i tvister som har oppstått, fordi noen har påført andre en skade, et tap eller en annen krenkelse.

Formålet er bl.a. at konfliktrådsmedling skal være et alternativ til vanlig strafferettslig behandling. I denne prosessen er det et poeng at partene skal bidra aktivt for å finne gode løsninger. Det er også et forebyggende aspekt ved denne ordningen, det er meningen at denne måten å håndtere konflikter på skal virke forebyggende for nye lovbrudd. Jfr. konfliktrådslovens forskrifter (fastsatt ved kgl. resolusjon, 13. aug. 1992) §1.

Det er først og fremst mindre lovbrudd som kommer til konfliktråd. En hovedtanke er at små saker i dette systemet kan behandles raskt og enkelt, uten at dette medfører svekkelse av rettssikkerheten. (Nærmere om rettssikkerhet i kap. 9.)

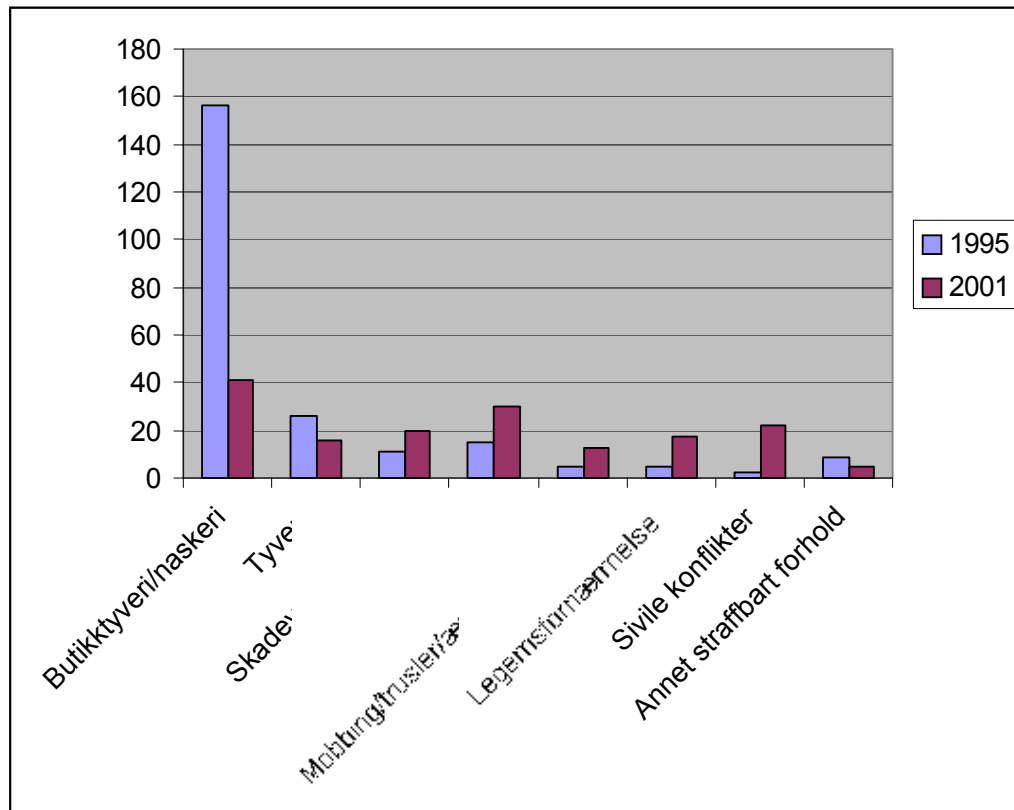
I følge rundskriv fra Riksadvokaten (R 25581/93, Del II – nr.2/1993) er behandling i konfliktråd best egnet for lovbrutere under 25 år, selv om det ikke eksisterer noen formell aldersgrense. For lovbrutere under den kriminelle lavalder, kan politiet anbefale partene å bringe saken inn for konfliktrådet, og evt. bistå med dette.⁴

Disse retningslinjene innebærer at hovedvekten av saker i Konfliktrådet ligger på små lovbrudd som butiktyveri/naskeri der lovbruteren er mellom 12 og 18 år. (Selv om det har skjedd endringer i dette mønsteret.) I tillegg har Konfliktrådet mange skadeverksaker, og mange saker som involverer mobbing/legemsfor nærmelser. Ellers har Konfliktrådet alle slags saker, så lenge de ikke er så alvorlige at de krever en annen håndtering enn det konfliktrådet kan tilby.

---

⁴ Hentet fra Statskonsults *Evalueringsrapport av konfliktrådsordningen*, 1996.

Figur 3: Utviklingen i typen saker som henvises til Konfliktådet 1995 – 2001

4.1 Butikktyveri/naskeri og simpelt/grovt tyveri

Den største gruppen av saker i begge kontrollårene er butikktyveri/naskeri. Dvs. tyveri/naskeri for relativt beskjedne beløp i selvbetjeningsbutikker. Av naskerisaker som kommer til Konfliktrådet i Asker og Bærum er det mest typiske butikktyveri foretatt på Sandvika Storsenter sammen med en eller flere venner. Noe flere jenter enn gutter er representert. Disse ”naskegjengene” blir ofte tatt i den fjerde eller femte butikken de nasker i, og vekterne finner da tyvegodsset fra de andre butikkene også. Derfor kan samme gjerningsperson ha flere saker på seg i Konfliktrådet, og må møte i like mange meglinger som det er berørte butikker.

Hilde Pape skriver i boken *Karakteristika ved ungdomskriminalitet og unge lovovertrедere*⁵ i kap.3.4 om lovbrudd som samhandlingsaktivitet blant unge. Hun skriver om flere studier som viser at de fleste unge lovbrыtere ikke har vært alene om den straffbare handlingen. Denne fellesskapskriminaliteten synes å bli mindre utbredt rundt overgangen til 20-årene, viser flere undersøkelser.

Unge lovovertrедere oppgir ofte spenning som årsak til at de nasket, i tillegg til at de har hørt av venner at det er lett å naske i butikker. En undersøkelse av 8.-klassinger i Asker og Bærum (Larsen Damsgaard, 1994) bekrefter akkurat dette inntrykket. Denne undersøkelsen viste at spenning er den vanligste drivkraften for å begå lovovertrедelser. Omtrent 20% var enige i påstanden om at ”man kan ikke ha det gøy som ungdom uten å gjøre kriminelle ting en gang i blant”. Nesten like mange mente at ”det er spennende å se hvor mye ulovlig man kan gjøre uten å bli tatt”.⁶ Det kan virke som om naskingen i mange tilfeller er et uttrykk for grensetesting og nysgjerrighet.

I 1995 var 68,1% (156) av alle henviste saker butikktуveri/naskeri. Dette tallet har i 2001 endret seg radikalt til 25% (41). Denne kraftige nedgangen kan skyldes at færre av disse sakene kommer til Konfliktrådet, eller det kan skyldes en generell nedgang i disse sakene; at det faktisk ble nasket mindre i butikker i 2001 enn i 1995.

Politiinspektør Stine Carlsen i Asker og Bærum politikammer forteller i samtale (april 03) at overtrедelser som gjelder naskeri og skadeverk/tagging går i bølger. Dette gjenspeiler seg i tallene over anmeldte naskerisaker. I 1995 ble 583 naskerisaker anmeldt til politiet, mens det i 2001 ble anmeldt 338 slike saker. For 1995 kommer i tillegg alle de sakene som ble henvist direkte til Konfliktrådet uten å gå veien om politiet. Det blir over 700 naskerisaker i 1995. Ikke alle de anmeldte sakene er velegnet for Konfliktrådet, men antagelig var flere enn de 25 naskerisakene politiet henviste i 1995 egnet.

---

⁵ Hilde Pape, *Karakteristika ved ungdomskriminalitet og unge lovovertrедere*, 2.utg.1997, ISBN 82-7808-000-3

⁶ Hentet fra boken *Karakteristika ved ungdomskriminalitet og unge lovovertrедere*, 2.utg, av Hilde pape ISBN 82-7808-000-3

Til tross for at vekterselskapene etter 1997 anmeldte alle naskerisakene til politiet, er tallene over det totale antall naskerisaker i 2001 gått ned. Til gjengjeld henviste politiet flere naskerisaker til Konfliktrådet i dette året. Det ble henvist 41 naskerisaker fra politiet i 2001. Det tilsvarer 12,1% av det totale antallet naskerianmeldelser. Til sammenligning henviste politiet bare 4,2% (25) av det totale antall anmeldelser i 1995. Det er en liten økning i politiets henvisning av denne typen saker, men det er allikevel totalt sett en stor nedgang i naskerisaker.

Selv om det er klart hvor mange som er anmeldt for å ha nasket i butikker i de aktuelle år, sier ikke tallene noe om alder, kjønn etc. Det er derfor vanskelig å anslå noe sikkert om hvor mange av de anmeldte som burde ha kommet til Konfliktrådet. Men sannsynligvis var det flere enn 41 personer under 20 år som i 2001 nasket i butikker i Asker og Bærum.

Politiinspektør Stine Carlsen opplyser videre at det i dag (2003) henvises til Konfliktråd i nesten alle naskerisaker der den påklagede er under 18 år. Såfremt både butikk og påklaget samtykker til konfliktrådsbehandling. Hun innrømmer imidlertid at det har vært en periode da sakene ble liggende for lenge fordi de manglet gyldig påtalebegjæring, og at det ble en opphopning av naskerisaker på Sandvika Storsenter. Mange saker ble derfor henlagt. Hun understreker at dette er et tilbakelagt stadium og at det på ingen måte er rutine å henlegge naskerisaker.

Nedgangen i naskerisaker skyldes nok ikke alene dårlige henvisningsrutiner hos politiet. At det totale antall anmeldte naskerisaker gikk ned fra 1995 til 2001 med 245 saker, kan innebære at det faktisk naskes mindre i butikker. Konfliktrådet i Asker og Bærum har i flere år drevet med forebyggende arbeid rettet mot skoleelever. En megler (Kjersti Lilloe-Olsen) har jobbet halv tid med flere utadrettede oppgaver:

- Hun besøker alle 7. klasser i Bærum (og noen i Asker) hver vår, før de skal begynne på ungdomsskolen, for å drive holdningsskapende arbeid. Hun informerer om Konfliktrådet, og snakket om naskeri, skadeverk etc. og har en dialog med barna om hvilke konsekvenser ulike valg kan få.

- Parallelt har hun foreldremøte med 7.-klassingenes foreldre, der hun gir tilsvarende informasjon som barna fikk, og foreldre kan stille spørsmål.
- I tillegg driver hun med klassemiljøarbeid. Hun besøker da klasser fra 3. til 10. klasse. Disse klassene har ulike utfordringer som hun kan hjelpe dem med å ordne opp i. Også i klassemiljøarbeidet fokuseres det på det å ta valg, og temaene mobbing/trusler/vold står i fokus.

Som en del av det forebyggende arbeid sitter Konfliktrådet i ”Konfliktfaglig temagruppe” sammen med politi, vektere og handelsstanden. Denne gruppen driver en plakatkampanje rettet mot barn og unge. Det er barna selv som utformer plakaten. Det utlyses nesten hvert år en tegnekonkurranse rettet mot alle 8.-klassinger i Asker og Bærum. Vinneren får 3000 kroner, og plakaten som vinneren har laget blir hengt opp i alle butikker, på busser, skoler og ungdomsklubber. Temaet er naturligvis at det ikke lønner seg å naske i butikker.

Videre har forskjellige tiltak i handelsstanden ført til en nedgang i naskerisaker. I samtale med senterleder på Sandvika Storsenter, Carl Christian Petersen, kom det frem at det i år 2000 ble satt i gang et prosjekt nettopp rettet mot å forebygge svinn i butikkene. Et stort antall vektere gikk rundt på senteret og fikk ryddet opp gjengdannelser, og mange butikkyver ble tatt. Både organiserte tyveribander, og tenåringer som nasket i mer beskjedent omfang ble tatt hånd om av vektere og politianmeldt. Politiet fulgte godt opp.

Da dette prosjektet startet hadde Sandvika Storsenter et årlig svinn på over 50 millioner kroner. I dag ligger svinnet på mellom 35 og 40 millioner. Senterleder sier at økt fokus på butikkyveri som problem, samt uniformert og sivilt vakthold har gitt gode resultater. Storsentrene i Lørenskog og på Strømmen har oppnådd de samme gode resultatene, ifølge senterlederen ved Sandvika Storsenter.

I 2001 gjorde det vekterselskapet som var på Sandvika Storsenter en så slett jobb, at de mistet oppdraget. I dette året ble det ikke oppdaget så mange naskere på senteret, og mange av de sakene som kunne ha blitt anmeldt, ble liggende hos vekterne.

Det er dermed flere faktorer som forklarer nedgangen av naskerisaker:

- For dårlige henvisningsrutiner (basert på antagelsen om at det kunne ha blitt henvist en god del flere enn det faktisk ble) hos politiet.
- Slett arbeid utført av det vekterselskapet som opererte på Sandvika Storsenter i 2001.
- Resultat av svinnkampanjen i år 2000.
- Konfliktrådets forebyggende arbeid rettet mot barn og unge.

Også når det gjelder grovt tyveri har det skjedd en endring. Tilfellene av grovt tyveri er mer enn halvert siden 1995. Da var 9.6% (22) av alle sakene grove tyverier, mens bare 4.3% (7) var det i 2001.

På den annen side har det skjedd en økning av saker som gjelder simpelt tyveri og underslag. I 1995 var kun 4 (1,7%) av sakene simpelt tyveri, og det var ingen underslag-saker. I 2001 var 9 (5,5%) av alle sakene simpelt tyveri, og 4 (2,4%) var underslag.

Dette er allikevel lave tall og kan være utslag av tilfeldigheter. De er ikke interessante på samme måte som tallene for butikkt tyveri, nettopp fordi tallmaterialet ikke er stort nok til å gi uttrykk for en generell trend.

4.1.1 Hærverk og lignende

En trend ser man imidlertid når det gjelder handlinger som i loven er definert som skadeverk. Jeg tenker på skadeverk/tagging og annet skadeverk. I 1995 utgjorde disse to sakstypene 11,4% (26) av alle saker, mens i 2001 var 30,5% (50) av alle saker skadeverk av forskjellig slag. Det er interessant å merke seg at denne typen lovovertridelser var mer hyppig enn butikkt tyveri/naskeri i 2001. Denne typen lovbrudd er - i likhet med butikkt tyveriene - mest populær å foreta seg i grupper på to eller flere. Det er nesten utelukkende gutter i ”hærverkbransjen”.

I 2001 var 40% (20) av skadeverket tagging, og 60% (30) av skadeverket var ramponering av eiendommer, ruteknusing etc. Omtrent denne fordelingen mellom tagging og annet skadeverk var det i 1995 også. De fleste av disse guttene som tagger eller gjør annet skadeverk er mellom 13 og 18 år.

Om denne økningen i skadeverksaker skyldes at flere driver med skadeverk, flere blir tatt, eller at Konfliktrådet faktisk får flere av disse sakene fordi politiet er blitt mer bevisst på å henvise denne typen saker, er det vanskelig å si noe sikkert om.

Denne utviklingen fremstår som overraskende, fordi mitt inntrykk i utøvelsen av vervet som konfliktrådsmedler er at i hvert fall taggersakene var på retrett. Tagging er i flere ungdomsmiljøer sett på som litt "ut". Dette inntrykket blir bekreftet av tallene fra 2002. Bare 4 taggersaker ble registrert i Konfliktrådet fjor.

I Konfliktrådet er det også en økning i saker som gjelder mobbing/ærekrenkelser/trusler (heretter for enkelthets skyld kalt bare mobbing) og legemsfornærmelser. I 1995 var 4,4% (10) av alle sakene mobbing eller legemsfornærmelse. I 2001 er dette tallet oppe i 18,3% (30). Denne økningen forsterker seg, og i 2002 var dette tallet på over 22,3%.

Slår man lovovertridelser som gjelder de ulike typer skadeverk, mobbing og legemsfornærmelser sammen, er det enda lettere å se den forskyvningen av typen saker som har foregått siden 1995. Disse tre kategoriene utgjør til sammen 48,8% (80) av alle saker Konfliktrådet hadde i 2001. Til sammenligning utgjorde 15,8% (36) av alle saker i Konfliktrådet i 1995, saker av disse kategoriene.

Mange av disse sakene er kompliserte, særlig mobbesakene og saker som involverer legemsfornærmelser. At Konfliktrådet får flere av denne kategorien saker kan bero på at det er blitt et tøffere ungdomsmiljø, og at flere ganske unge mennesker kommer i alvorlige mellommenneskelige konflikter som de ikke klarer å løse selv. Men det kan også bety at politiet anser dette for velegnede saker for konfliktråd, og henviser flere av denne typen saker.

Jeg har samlet sporadiske lovovertridelser i en gruppe under navnet ”andre straffbare forhold”. Denne gruppen inneholder alt fra bilbrukstyveri til forsøk på tyveri og frihetsberøvelse. Kriteriet for å komme i denne gruppen er at det er så få av lovbruddet at det ikke ga noen mening i å føre egen statistikk på typen overtrivelse. Denne samlekategori var 3,9% (9) av sakene i 1995, og 3% (5) av sakene i 2001.

4.2 Sivile konflikter

Det blir stadig mer vanlig å benytte seg av konfliktråd til å løse sivile konflikter. Sivile konflikter kan være familietvister av forskjellig slag, særlig barnefordelingssaker. Typisk sivil konflikt er nabokrangler, men også helt vanlige uoverensstemmelser mellom mennesker som ikke klarer å komme til enighet uten ekstern hjelp.

I 1995 var det svært få som benyttet seg av Konfliktrådet tilbud om meglings i sivile saker. Kun 0,8% av alle sakene var sivile. I 2001 var 13,4% av alle sakene sivile. 41% av disse igjen var rene familietvister, 32% var nabokonflikter og 27% var andre typer sivile konflikter.

I familiesakene er det ofte den ene av partene som tar kontakt med Konfliktrådet for å undersøke om hans/hennes sak egner seg for meglings. Megling kan som regel anbefales. Såfremt begge parter ønsker meglings, naturligvis. Dette er et krav i forhold til frivillighetsprinsippet i konfliktrådsloven §5. Megling er helt frivillig, og det kreves at partene i hovedsak er enige om det saksforhold tvisten gjelder. Frivilligheten gjelder gjennom hele meglingsprosessen.

Frivillighet er et absolutt krav. I tillegg anbefales det at begge parter er ”friske”. Med det mener jeg at hvis den ene, eller begge partene er i stor psykisk ubalanse, er ikke partene tjent med en meglings. Dersom den påklagede er i en slik tilstand, vil det være stor fare for at meglings blir ugjennomførlig og selve meglingssituasjonen kan føles som et nytt overgrep for offeret. Dersom meglings i slike situasjoner allikevel blir gjennomført, stiller det store krav til megleren. Han/hun vil ganske sikkert få store utfordringer med å styre prosessen, slik at den blir meningsfull for begge partene.

I naboetvistene er det ikke sjelden politiet som er henviser. Det kommer av at konflikten mellom naboene ofte har kommet så langt og blitt så utartet, at den ene eller begge har politianmeldt den andre. Politiet henlegger ofte slike anmeldelser, og/eller henviser saken til Konfliktrådet. Men også i naboetvistene henviser ofte en av partene saken selv.

En vanlig kommentar fra mennesker i nabokonflikter er at dersom de hadde visst om konfliktrådets eksistens ville de ha tatt kontakt for lenge siden. – Og i hvert fall før de involverte politiet.

5 Hva slags avtaler blir inngått i konfliktråd?

Den mest iøynefallende endringen i typen avtale som er inngått, er for kombinasjonsavtaler. (Se kap.1.1.1, for nærmere beskrivelse av de forskjellige avtaleformer)

Det ble inngått kombinasjonsavtaler i 7,3% (14) av avtalene i 1995 og i 28,3% (30) av sakene i 2001. Det innebærer egentlig ingen radikale endringer, men viser at avtaleformene brukes mer fleksibelt i 2001 enn i 1995. De fleste kombinasjonsavtalene inneholder f.eks en erstatningsavtale og en forhandlingsavtale. Det innebærer for eksempel at påklagede sier unnskyld for det han/hun har gjort, og betaler en sum i erstatning for skaden som er påført klageren. Men også andre kombinasjoner er vanlige. Svært praktisk kan kombinasjonen av arbeidsavtale og erstatningsavtale være, særlig hvis det er en ung lovbryster som har gjort stor skade. Hvis han/hun ikke har inntekt, kan det være greit å betale noe av oppsparte midler og arbeide noe hos klageren for å gjøre opp for seg.

Figur 4: Type meglingsavtale

	1995		2001	
	<i>Antall</i>	<i>Andel (%)</i>	<i>Antall</i>	<i>Andel (%)</i>
Forhandlingsavtale	63	32,8%	43	41,5%
Erstatningsavtale	61	31,8%	37	34,9%
Arbeidsavtale	83	43,2%	48	45,3%
Annen avtale	1	0,5%	8	7,5%
Kombinasjonsavtaler *)	14	7,3%	30	28,3%
	222	115,6%	166	157,5%
*) Kombinasjonsavtaler er avtaler som inneholder flere avtaleformer. I oversikten er disse både registrert som kombinasjonsavtaler og med de enkelte avtaler.				

Generelt viser tallene at alle typer avtaler har økt i forhold til 1995, det kommer av at alle de sakene som er registrert som kombinasjonsavtale, også vil være registrert to ganger. Siden det er en solid økning i kombinasjonsavtaler, vil også prosentandelen i de

andre saken gå opp. Disse tallene avdekker derfor ikke om det foreligger reelle endringer i typen avtaler som blir inngått i 2001 sammenlignet med 1995. Jeg ser derfor ikke nærmere på disse tallene.

Jeg vil i det følgende referere noen representative avtaler som er inngått i Konfliktrådet i 2001, og kommentere dem fortløpende:

Avtale A

”Anne gjør opp for seg ved å betale kr.300,- til butikken. Pengene skal leveres i en lukket konvolutt stilet til [...].

Anne kan skrive en historie om det som skjedde – se eget ark, og levere denne i butikken.

Alt leveres innen 20.03.01.

Pengene tjener hun ved å jobbe på Libris.

Når pengene er betalt og KR (Konfliktrådet, min anmerkn.) har fått beskjed, anses avtalen innfridd.”

Dette er en kombinasjonsavtale. Anne er blitt enig med innehaveren av butikken om at hun skal betale en erstatning, og i tillegg er det valgfritt om hun skriver en stil. Dette er dermed en avtale som er en kombinasjon av en erstatningsavtale og en arbeidsavtale.

Det er meglerens jobb å påse at avtalen blir såpass detaljert at den ikke skaper grunnlag for nye konflikter. Alt må være helt klart. I Annes avtale går det frem når, på hvilken måte og til hvem den påklagede skal gjøre opp for seg. I tillegg er det i løpet av meglingen klargjort på hvilken måte Anne skal skaffe pengene hun skal betale. Dette er et viktig punkt. Et ungt menneske ansikt til ansikt med offeret vil i mange situasjoner akseptere å yte mer enn han/hun har økonomisk mulighet til. Derfor må det være helt klart at erstatningssummen ikke overstiger yteevnen. Dersom den påklagede påtar seg mer enn det som er forsvarlig, kan man risikere å presse han/hun ut i nye straffbare forhold, ved at ungdommen må stjele for å gjøre opp for seg. I tillegg skal det være en balanse i forhold til det den påklagede har gjort og det han/hun skal yte. Alder og yteevne spiller også inn.

Avtale B er inngått mellom en gutt som hadde stjålet en pastilleske til kr. 5,50 og butikken:

”Ali [...] angrer på at han nasket i Rimi og lover ikke å gjøre dette igjen.

Ali skal betale en erstatning til Rimi på kr.750,-

Beløpet skal innbetales innen 15/9-01

på konto til Rimi.

Rimi sender giro til Ali for innbetaling.

Etter at beløpet er betalt er Ali velkommen som kunde i butikken.”

Dette er en forhandlingsavtale og en erstatningsavtale. Altså en kombinasjonsavtale. Denne avtalen har mye til felles med mange andre avtaler inngått i Konfliktrådet. Imidlertid er den samtidig spesiell, ved at det er et stort gap mellom verdien på det stjålne og erstatningen gutten måtte betale. Butikken kan nok forsvare dette beløpet med at de har brukt mye tid på saken osv., men poenget med megling er jo at det skal være noe å hente for begge parter.

Når butikker krever slike beløp for en såpass beskjeden forbrytelse, er kanskje ikke spørsmålet om konfliktrådene i mange tilfeller har fått rollen som innkrevningssentral, helt uberettiget.

På den annen side var forhåpentligvis konfrontasjonen positiv for gutten, og han slipper anmerkninger om denne saken på den ordinære politiattesten. Dette er selvsagt positivt for Ali. Men nettopp fordi gutten unngår merknader på rullebladet bare hvis han kommer til en avtale med butikken, var maktforholdet mellom partene skjevt. I dette tilfellet ble prisen for en ubesudlet vandelsattest kr. 750,-. Det kan nok tenkes at megleren i denne saken burde ha grepet inn.

Avtale C et typisk eksempel på en forsoningsavtale. Denne avtalen er mellom en som var blitt utsatt for ryktespredning og mobbing av tre andre jenter. Avtalen er mellom offeret og én av de tre jentene:

”Partene har snakket ut om alt som har skjedd det siste året og blitt enige om at de skal:

- unngå å spre rykter om hverandre, men heller oppsøke hverandre hvis de hører/merker noe*
- ta i mot hverandre på en ok måte når de ringer/kommer på døren*
- vise overfor hverandre og andre at konflikten er avsluttet og at de ikke vil høre nye rykter eller delta på/i negativ ordbruk*
- hilse på hverandre når de møtes.”*

Denne avtalen har fokus på fremtiden disse jenten har sammen. I løpet av meglingen er det naturlig å snakke om fortid, men i avtalen rettes blikket fremover. I denne forsoningsavtalen har jentene satt opp noen felles spilleregler for fremtidig samvær.

Noen vil kanskje reagere på at det i denne avtalen fokuseres lite på hun som er klager i denne saken. Avtalen stiller krav til begge parter, også hun som er offer for mobbing og ryktespredning. At avtalen ble som den ble, henger nok nært sammen med det som kom frem i meglingsprosessen. Ikke sjelden er det i saker som involverer gamle venner, tidligere ektefeller etc. ikke bare ett offer. Begge parter føler seg forulempet av den andre, og ofte er det en tilfeldighet hvem som anmelder den andre, og dermed fremstår som formelt offer.

I noen tilfeller trenger partene litt oppfølging for å sikre seg at man ikke faller tilbake i gamle mønstre igjen. **Avtale D** er et eksempel på akkurat det:

”Guttene har snakket ut om mye av det som har skjedd og blitt enige om:

Thomas har bedt om unnskyldning til Victor. Victor har tatt den imot.

Thomas lover at han ikke skal være ubehagelig mot Victor mer, eller få andre til å være det.

Guttene skal hilse på hverandre når de møtes for å vise hverandre at de husker avtalen om at de har ”skværet” opp.

Guttene møts til oppfølgingsmøte 1/5-01 kl.12:00.”

Denne avtalen er en blanding av en forhandlingsavtale og annen avtale, dvs. både Forsoningavtale og oppfølgingavtale.

Det hender fra tid til annen at vergen av forskjellige årsaker ikke er med på meglingen, og da får ungdommen med seg avtalen til godkjenning av vergen etter meglingen. Barn under 15 år må alltid stille med verge på meglingen.

5.1 Angrefrist

Når avtalen er inngått har begge parter en angrefrist, jfr. konfliktrådsloven §14. Angrefristen er på en uke og gjelder for straffesaker. Fristen løper fra megleren har godkjent avtalen. I de sakene hvor vergen skal godkjenne avtalen på et senere tidspunkt, løper fristen fra vergen har akseptert avtalen. Hensikten med angrefristen er å sikre at ingen skal måtte stå ved en avtale som er blitt presset igjennom. Selv om meglerens godkjenning også skal sørge for at ugunstige avtaler ikke inngås, er angrefristen en sikkerhetsventil. Man kan tenke seg at styrkeforskjellen partene imellom er så stor, at selv om det ikke har foregått noe utilbørlig eller ytre press, *føler* den ene parten seg tvunget til å inngå avtale.

I straffesaker får det faktiske konsekvenser (anmerkning på rullebladet) dersom partene ikke klarer å komme til enighet om en avtale, og det alene kan føles som et press for en ung påklaget. Til en viss grad er det meningen at den påklagede skal føle et press til å gjøre opp for seg, eller for å si det mer positivt; utsikten til å redde vandelstestamentet skal være med å motivere til deltagelse i konfliktråd. Men dette presset skal ikke gjøre det legitimt å inngå avtaler som forplikter den påklagede til å yte mer enn det som er rimelig. Dersom den påklagede føler at avtalen er ugunstig eller urimelig, har han/hun en uke å tenke seg om på før avtalen blir bindende. Angrefristen gjelder for begge parter i konflikten. Megleren er pålagt en informasjonsplikt om angrefristen.

Dersom avtalen er innfridd før angrefristen er ute, kan partene ikke trekke tilbake sitt samtykke. Jfr. §14,2. ledd i konfliktrådsloven.

For sivile saker gjelder ingen angrefrist. Man antar at det er en større balanse mellom partene i sivile saker, og at det ikke er behov for en lovfestet angrerett.

Avtalefrihet gjelder selvsagt fullt ut, også i konfliktrådsbehandling, og det er ingenting i veien for at en særskilt angrefrist kan avtales i sivile saker. Det fremgår av *Forskrift om meging i konfliktråd* §15,3.ledd, siste punktum, at partene kan oppfordres til å gjøre avtale om tilsvarende rettigheter i sivile saker.

Det er svært sjelden at noen benytter angrefristen.

6 Kjønnssfordeling

I 1995 var den påklagede en gutt i 57,2% (131) av sakene. I 42,8% (98) av sakene var en jente påklaget. I tallene for 2001 ser man en endring. Her sto jentene for 28,5% (46) av sakene, mens guttenes andel hadde økt til 65,5% (108).

6% (10) av sakene i 2001 var saker der det ikke var naturlig å registrere saken på kjønn.

Figur 5: Kjønnssfordeling

	1995		2001	
	<i>Antall</i>	<i>Andel (%)</i>	<i>Antall</i>	<i>Andel (%)</i>
M	131	57,2%	108	65,5%
F	98	42,8%	46	28,5%
Ikke fysisk person			5	3,0%
Familietvister			5	3,0%
	229	100,0%	164	100,0%

6.1 Sakskompleksets virkning på kjønnssfordelingen

Den forskyvningen som har skjedd i forhold til kjønnes representasjon antar jeg har sammenheng med den endringen som har skjedd i sakstypene.

I 1995 gjaldt 156 av sakene butikktveri/naskeri. Dvs 68,1% av sakene var butikktveri/naskeri-saker. Av disse sakene var den påklagede jente i 57,6% av tilfellene.

I 2001 var det totale tallet av butikknaskerisaker i Konfliktrådet 41 saker. Av disse var jenter påklaget i 28 saker. Eller i 68% av tilfellene. Det er dermed klart at flere jenter enn gutter kommer til Konfliktrådet med naskerisaker.

Selv om jentene fremdeles er sterkest representert i denne typen saker vil deres representasjon totalt gå ned når færre butikktysteri/naskeri-saker kommer til Konfliktrådet.

6.1.1 Færre gjennomfører megling

Når en sak blir henvist til Konfliktrådet, må samtykke til megling innhentes av de involverte parter. I politisakene foreligger ofte samtykke fra partene. Som regel innhentet i forbindelse med avhør.

Gruppen av saker som ikke har ført til megling, inneholder flere kategorier:

- Samtykke blir ikke gitt. Dersom en eller begge parter i saken nekter samtykke, blir saken sendt tilbake til henviser, og megling blir selvsagt ikke gjennomført.
- Samtykke blir trukket tilbake. Hvis en eller begge partene ombestemmer seg m.h.t. megling, og trekker samtykket sitt, blir heller ikke megling gjennomført.
- Brutt megling. Likeledes blir påbegynte meglinger, som av forskjellige årsaker blir brutt, ikke registrert som gjennomførte meglinger.

Figur 6: Gjennomføring av meglingen

	1995		2001	
	<i>Antall</i>	<i>Andel (%)</i>	<i>Antall</i>	<i>Andel (%)</i>
Ja	192	83,8%	106	64,2%
Nei	37	16,2%	58	35,8%
	229	100,0%	164	100,0%

I 1995 gjennomførte en større andel (83,8%) av de påklagede megling, enn i 2001 (64,2%). Det henger trolig sammen med at sakskomplekset har endret seg.

Konfliktrådet fikk i 2001 langt færre butikktysterisaker, men til gjengjeld er det flere typer andre forskjellige lovbrudd. I tillegg var det en økning i sivile saker. Denne utviklingen med mer kompliserte saker medfører at det også blir vanskeligere å få partenes samtykke til megling. Det er større utfordringer knyttet til å enes om saksforholdet i samværssaker og mobbesaker, enn i et butikktysteri der en har blitt tatt

på fersk gjerning. En konsekvens av dette er at flere enn før ikke gjennomfører megling.

Selv om jentene er mindre representert i Konfliktrådet i 2001, er det allikevel de som i størst grad ikke gjennomfører megling. Ikke bare har den totale mengden påklagede jenter gått ned, fra 98 i 1995 til 46 i 2001, det er også færre av dem som får saken sin i konfliktråd, som faktisk gjennomfører megling.

I 2001 gjennomførte bare 47,8% av jentene som var henvist, selve meglingen, mens det i 1995 var 89,8% som gjennomførte megling.

En årsak til denne økningen av ikke gjennomførte meglinger/brutte meglinger, kan skyldes økningen av sivile saker. Dette er saker som involverer eldre mennesker som ikke føler det samme presset til å gjennomføre en megling. Ofte vil det ikke bli gitt samtykke til at saken blir meglet, fordi det er uenighet om det saksforhold tvisten gjelder (jfr. Konfliktrådsloven §5).

Det er i realiteten en større grad av frivillighet i disse sakene enn i for eksempel straffesakene, fordi det er langt mindre som står på spill. Det ser man uttrykt i at det er flere som ikke gir samtykke til konfliktråd, i sivile saker.

I straffesaker der den påklagede er over 15 år, er det ikke mange som unnlater å gjennomføre megling. Disse unge lovovertrederne vil - hvis saken ikke gjøres opp i konfliktråd - ellers få anmerkninger på den ordinære politiattsten. Dette er en sterk motivasjon for de fleste unge mennesker til å møte opp i konfliktråd og møte klageren. Man kan selvsagt diskutere realiteten i frivilligheten her, fordi riset bak speilet er så tydelig. Mange føler nok at de ikke har noe valg, men mange har også et genuint ønske om å gjøre opp for seg.

I sivile saker, og det gjelder også de sivile straffesaker, er det ikke noe slikt ris bak speilet og det at man nekter å møte i konfliktråd får ingen konsekvenser.

Dette gjenspeiles i tallene. Av alle saker som kom til Konfliktrådet i 2001 var påklagede jenter i 46 av sakene, 24 av disse gjennomførte ikke megling. Av disse 24 var 13 under 15 år, 9 var over 20. I de sakene der den påklagede/part 2 var over 20 år var de fleste sakene familietvister og nabokrangler. Bare to av jentene som ikke gjennomførte megling var mellom 15 og 20 år.

Blant de påklagede over 20 år, var det ikke bare sivile saker, men også noen økonomiske saker/underslag. Man skulle tro at disse påklagede over 20 år (i straffesaker) skulle ha interesse av å gjøre opp saken i konfliktråd, for å unngå å få forholdet på politiattesten, men det kan være flere årsaker til at megling ikke har funnet sted.

Det kan være at det er uenighet om saksforholdet, eller det kan være at hun ikke har fått informasjon om fordelene ved å møte i konfliktråd. En annen nærliggende årsak kan være at det i sakene som involverer unge lovbyggere foreligger et større press fra foreldre om å benytte seg av tilbudet. Et slikt ytre press foreligger kanskje ikke her, og i kombinasjon med stolthet, og vilje til å glemme at det ubehagelige har skjedd, er det nok enklere å la være å benytte seg av konfliktrådet.

Av påklagede jenter som ikke gjennomførte megling var 13 under 15 år. Årsaken til at det ikke ble megling i disse tilfellene var ofte at foreldrene synes det har gått for lang tid siden lovbruddet fant sted, eller at foreldrene synes at barnet har fått nok straff.

Av gutter som fikk saken sin til Konfliktrådet i 2001 var det 26,8% som ikke gjennomførte megling. Mens 25,9% av guttene ikke gjennomførte megling i 1995. Her er det ingen endring å snakke om.

Også blant gutter som valgte å ikke gjennomføre megling, er de fleste under strafferettslig lavalder. Av 29 ikke gjennomførte meglinger var 15 gutter (51,8%) under 15 år. 5 (17,2%) var over 20 år. En relativt stor gruppe, 9 gutter (31%), var mellom 15-17 år.

Det er vanskelig å si noe sikkert om hvorfor så mange som 31% av guttene som ikke gjennomførte megling var midt i den alderen da man har mye å vinne på en megling, og hvor foreldrenes press antagelig er ganske stort. Bare 8,6% av jentene som ikke gjennomførte megling var i samme aldersgruppe.

6.1.2 Hvorfor gjennomfører ikke flere jenter megling?

Hva kan være årsaken til at guttenes tall over ikke gjennomførte meglings saker er stabile, mens jentenes steg fra 10,2% i 1995 til 52,2% i 2001? Over halvparten av alle saker med jente som påklaget eller part 2 som kom inn til konfliktrådet, endte opp uten megling. Dette er høye tall.

Noe av forklaringen kan ligge i økningen av saker som involverer voksne mennesker. I totalt 28 saker som involverer mennesker over 20 år er 13 kvinner, 10 menn og 5 er registrert i de sakene det var unaturlig å registrere kjønn. Av de 13 sakene med kvinner over 20 år var 7 sivile saker, og 6 straffesaker. I de sakene der påklagede var mann over 20 var 3 saker sivile og 7 saker straffesaker. Kvinner er involvert i flere sivile saker. Det er en større andel av sivile saker som ender opp uten megling enn det er straffesaker fordi disse sakene ofte er mer kompliserte og fordi partene ikke får noen sanksjoner ved å la være (jfr. kap. 6.1.1).

At flere kvinner er involvert i sivile saker gir nok til en viss grad utslag i antallet ikke gjennomførte meglings saker.

Av de 23 jentene som ikke gjennomførte megling var 13 under 15 år, og samtlige hadde nasket i butikker. Kan det være at jenter rett og slett slipper billigere unna? Er jenter flinkere til å vise anger og forståelse for at de har gjort noe galt, og at foreldre dermed føler at de har fått nok straff? Eller føler foreldre at behovet for straff er mindre for døtre enn for sønner? Det blir fort spekulasjoner hvis jeg sier for mye om dette. Men det kan være greit å ha tanker om at det eksisterer sosiale kjønnsforskjeller i bakhodet.

6.2 Når partene ordner opp selv

En viktig grunn til at det i en del tilfeller ikke blir gjennomført meglinger er at partene i konflikten ordner opp seg i mellom og kommer til enighet, slik at en megling blir overflødig. Dette gjelder i alle slags saker, og gjelder både gutter og jenter. I noen mobbesaker og naskerisaker har påklagede gjort opp for seg ved å skrive et angrende brev til klageren. Og i noen familietvister blir partene til slutt enige uten ekstern hjelp. Disse tilfellene kommer med på statistikken over ikke gjennomførte meglinger, og gir dermed et misvisende inntrykk, fordi man får inntrykk av at sakene er uløste selv om de i realiteten er løst og ute av verden.

Man kan ikke se bort fra at selve henvisningen til konfliktråd har utløst den prosessen som skulle til for at partene kom til enighet, og at konfliktrådet derfor har hatt en indirekte effekt.

6.3 Endringer i jentene adferdsmønster

På flere områder av livet ser man at gutter og jenters adferdsmønster ikke er så forskjellig lenger. Man leser om at kvinner og menns drikkemønster nærmer seg hverandre. Man leser at jentegjenger banker opp jenter. Og man får inntrykk av at jenter generelt tyr til vold og trusler lettere nå enn tidligere. Dette er bakgrunnen for at jeg lagde hypotesen om at jenter er blitt mer like gutter når det gjelder å velge voldelige løsninger på problemer.

Hypotese: Jentenes adferdsmønster er i ferd med å nærme seg guttenes.

Hvis jeg skal kunne si noe om reelle adferdsendringer basert på mine tall fra 1995 og 2001, må jeg se på de sakene der det ikke har vært en administrativ endring av praksis. Alle sakstyper, med unntak av butikkttyveri/naskeri, er derfor behandlet. Jeg har ingen grunn til å anta at politiet henviser flere eller færre av de andre typene saker pga endring i praksis, slik som i butikkttyverisakene på nitti-tallet.

Når jeg omtaler jenters og gutters adferdsmønster, vil dette være generaliseringer. Det er selvsagt slik at det finnes individuelle forskjeller og unntak. Men jeg vil se på gruppen

jenter som en stereotyp, og gruppen gutter som en stereotyp. Er forskjellene mellom disse to gruppene i ferd med å viskes ut?

Tradisjonelt er guttene involvert i flere typer lovbrudd enn jentene. De har et større spenn når det gjelder hvilke typer lovbrudd de deltar i. Allikevel er det nok slik at hovedtyngden av guttenes overtredelser ligger i skadeverk- og voldssaker. Eller for å si det mer presist; I disse kategoriene regjerer guttene nesten alene. Flertallet av de som nasker i butikker er jenter. Men jenter har ingen tradisjonelle kategorier av lovbrudd der de opererer nesten alene. Spørsmålet er om denne forskjellen er i ferd med å viskes ut?

I 1995 var det totalt 15 skadeverksaker. Av disse var det tre jenter som var påklaget og 12 gutter som var påklaget. I 2001 var det en stor økning (50%) av skadeverksaker som kom til Konfliktrådet. Det var 30 saker og samtlige påklagede var gutter.

Når det gjelder skadeverk/tagging ser man det samme. I 1995 hadde Konfliktrådet 11 taggersaker. Av disse var to jenter og resten gutter. Også i denne typen saker har det skjedd en økning på nesten 50%. I 2001 var det 20 taggersaker og alle påklagede var også gutter.

I forhold til disse to kategoriene skadeverksaker ser det ut til at hypotesen om at jenter nærmer seg gutters adferdsmønster ikke holder stikk. Tvert i mot ser det ut til at denne typen lovovertrедelser nå er enda mer konsentrert om guttemiljøer enn det det var tidligere.

Når det gjelder mobbing/trusler/ ærekrenkelser (heretter kalt mobbing) er bildet et annet. I 1995 hadde 1 av i alt 5 saker som angikk mobbing en kvinnelig påklaget. I 2001 var 5 av 13 mobbesaker med en kvinnelig påklaget. Det kan virke som om jentene er i ferd med å hale innpå guttene på dette området.

I saker vedrørende legemsfornærmelser har det skjedd en voldsom økning. I 1995 var det fem saker som angikk legemsfornærmelse, alle de påklagede i disse sakene var gutter. I 2001 var dette tallet oppe i 17. Det er en økning på 240%. Av disse var bare én

jente. Man kunne kanskje ventet en større økning av kvinneandelen i denne typen saker også, men det later til at jentene nøyer seg med å utføre psykiske overgrep, i motsetning til guttene som tilsynelatende lettere griper til voldelige løsninger.

Ut i fra disse tallene er det ikke så lett å si noe bastant om at jentenes adferdsmønster nærmer seg guttenes. Når man ser den generelle økningen som har vært i de typiske ”guttesakene” skulle man - hvis hypotesen var riktig - samtidig se en økning av jentenes deltagelse i den type lovbrudd disse sakene representerer, og det ser man ikke her. Med unntak av mobbesakene. I kategorien mobbesaker er det kanskje for få saker til at man kan slutte en sikker tendens.

Slår man derimot alle disse kategoriene (skadeverk, skadeverk/tagging, mobbing og legemsfornærmelser) sammen, kan jeg nok fastslå at hypotesen ikke var riktig. I 1995 var jenter påklaget i seks av totalt 36 saker. Det vil si at jenter var representert i 16,6% av de tradisjonelle ”guttesakene”.

I 2001 var også seks jenter representert, men det totale antall saker i disse kategoriene hadde øket til 80 saker. Jentenes prosentuelle representasjon hadde dermed sunket til 7,5%.

7 Aldersfordeling

I utgangspunktet var konfliktrådsbehandling ment som et tilbud til unge mennesker. I Rundskriv fra Riksadvokaten R 25581793, Del II – nr 2/1993 opplyses det følgende om skadevolders alder i straffesaker:

For lovbreakere gis det ingen øvre aldersgrense. Behandling i konfliktråd antas likevel å være best egnet for lovbreakere under 25 år[...]Det er imidlertid ikke til hinder for at man også kan overføre saker med eldre lovbreakere til konfliktråd.

Begrunnelsen for at ordningen er best egnet for unge mennesker er den grensesettende virkningen behandling i konfliktråd antas å ha. Men som det går frem av rundskrivet er megling i konfliktråd også åpen for andre aldersgrupper, dersom saken er egnet.

Figur 7: Aldersfordeling

	1995		2001	
	Antall	Andel (%)	Antall	Andel (%)
Under 15 år	124	54,1%	74	45,1%
15 - 17 år	95	41,5%	55	33,5%
18 - 20 år	5	2,2%	2	1,2%
Over 20 år	5	2,2%	28	17,1%
Ikke fysisk person	0	0,0%	5	3,0%
	229	100,0%	164	100,0%

Saker som involverer lovbreakere under 15 år er blitt færre. Mens denne aldersgruppen i 1995 sto for 54,1% (124) av alle saker, er den samme gruppen representert i 45,1% (74) av alle saker i 2001. Denne nedgangen henger nok i høy grad sammen med den generelle nedgangen i naskerisakene.

I 1995 var 107 (86,3%) av de påklagede under 15 år henvist til Konfliktrådet fordi de hadde nasket i butikker. Bare 17 (13,7%) av barna under 15 år var henvist til konfliktrådet for andre forhold enn butikktveri. De fleste av disse 17 var henvist fordi de hadde drevet med skadeverk, eller tagging.

Av de 74 barna under 15 år som ble henvist til konfliktrådet i 2001, var det bare 28 (37,8%) som var tatt for å ha nasket i butikker. Dette viser at det har skjedd en stor nedgang i saker med mindreårige butikktyster, men samtidig ser man en stor økning i andre, og på mange måter mer alvorlige saker. 47 (63,5%) barn under 15 år var i 2001 involvert i andre typer lovbrudd enn butikktyster/naskeri. Av disse var 23 (48,9%) påklaget i skadeverksaker eller taggersaker. 14 (29,7%) var involvert i mobbesaker eller saker som gjaldt legemsfornærmelser. Resten var involvert i forskjellige andre typer overtredder.

Ettersom vi vet at det har skjedd en endring i den administrative praksis for henvisning av naskerisaker, er det ingen grunn til å tro at de mindreårige lovovertrædere i Asker og Bærum totalt har endret praksis. De har neppe begynt å mobbe og skade hverandre istedenfor å naske i butikker. Den endringen man ser i de mindreåriges representasjon, skyldes nok heller at det reelt blir henvist færre naskerisaker, samtidig som politiet er blitt mer bevisst på å benytte seg av Konfliktrådet som påtaleaksjon i andre typer konflikter. Det vil si at hadde politiet fremdeles henvist like mange naskerisaker som tidligere, hadde vi sett en økning av henvisninger for barn under 15 år til Konfliktrådet.

Ungdom mellom 15 og 17 år, er også en tradisjonelt en stor gruppe. I 1995 hadde 41,5% (95) av alle henviste saker en påklaget i denne aldersgruppen. Av disse var 47,3% (45) henvist fordi de hadde nasket i en (eller flere) butikk(er).

16,8% (16) var henvist fordi de hadde drevet med skadeverk eller tagging. De øvrige påklagede i denne aldersgruppen var henvist for forskjellige typer andre forhold.

Når det gjelder aldersgruppen 15-17 år har det også skjedd en nedgang i representasjon. I 2001 er 33,3% (55) av alle påklagede i denne aldersgruppen. Også i denne aldersgruppen har butikktysteriene gått ned. Bare 12 ungdommer i denne aldersgruppen ble henvist pga. naskeri. Det utgjør 21,8%. I 1995 var tallet 47,3%. Her er det en stor nedgang.

Samtidig er det også for denne aldersgruppen skjedd andre endringer. 41,8% av disse ungdommene er henvist til Konfliktrådet fordi de har drevet med skadeverk eller

tagging. 23.6% av ungdommene er henvist fordi de har utsatt andre mennesker for mobbing eller legemsfornærmelser.

I 2001 er det altså flere i aldersgruppen 15-17 år som er henvist for mobbing eller legemsfornærmelser enn for nasking i butikker. Heller ikke her er det grunn til å tro at skadeverk og mobbing har overtatt for naskeri. Det er snarere snakk om at flere av de mellommenneskelige konfliktene havner i Konfliktrådet. Og at færre av butikktyverisakene gjør det.

Det er ikke uventet at når konfliktrådet får færre naskerisaker, er det først og fremst ungdom mellom 12 og 18 som opplever nedgang i representasjonen. Det er særlig mennesker i denne aldersgruppen som vanligvis får meglet naskerisaken sin i konfliktråd. Butikkene har mindre sympati for voksne mennesker som nasker i butikker, og det er sjelden folk over 20 år får møte butikken i konfliktråd for å gjøre opp for seg. Det medfører at når færre naskerisaker blir henvist, blir det også færre unge som kommer til Konfliktrådet.

I den aldersgruppen der det har skjedd minst forandring er for ungdom mellom 18-20 år. I 1995 var det bare 5 (2,2%) påklagede i denne aldersgruppen, og i 2001 var det 2 (1,2%) personer i denne gruppen. Nedgangen i naskerisaker affiserer ikke denne gruppen, fordi ungdom i denne alderen generelt ikke er særlig representert i den typen saker. Enten fordi det stjeles mindre i denne aldersgruppen - rett og slett fordi spenningen forbundet med å naske i butikker ikke lenger er til stede - eller fordi naskerier foretatt av mennesker i denne aldersgruppen tradisjonelt ikke blir henvist Konfliktrådet. Årsaken er antagelig en kombinasjon av begge disse forklaringene.

Den største endringen i tallene representerer aldersgruppen over 20. Mens denne gruppen kun utgjorde 2,2% (5) i 1995, er dette tallet steget til 17,0% (28) i 2001. Denne økningen henger sammen med den økningen som har skjedd i sivile saker. Flere voksne mennesker i sivile konflikter ender opp i Konfliktrådet. Både fordi flere selv tar kontakt med Konfliktrådet med forespørsel om ekstern hjelp til å løse en konflikt, og fordi politiet henviser flere henlagte saker til Konfliktrådet. Det er nesten ikke grenser for hva folk anmelder hverandre for når de er i en konflikt. Mange av disse sakene hører ikke

naturlig hjemme hos politiet, men har havnet der pga. anmeldelsen(e). At politiet nå i større grad har begynt å oppfordre mennesker til å løse konfliktene sine, istedenfor å bare få sakene ut av verden ved å henlegge dem, er et stort fremskritt. Konflikten er på ingen måte ute av verden for de involverte, selv om politiet har henlagt saken, og det at politiet henviser dem, gjør at partene i konflikten føler at de blir tatt på alvor. Dessuten skal man ikke kimse av det poenget at det er en autoritet som har fortalt partene at de må løse sitt problem. Det gir antagelig oppdraget større viktighet og tyngde, enn om den ”håpløse andre parten” skulle ha foreslått noe lignende.

Den vanligste typen konflikt i sivile saker er mellom naboer om hvorvidt trær, busker etc. skal fjernes eller ikke. I familietvister er det uenighet om samvær mellom foreldre og felles barn. Men ikke sjelden er årsaken til konflikten enda mer kompleks, med trusler om barnevern, trusler om fysiske skader etc. inne i bildet. Dersom truslene er alvorlige, har saken som oftest vært innom politiet, som henviser saken videre, fordi slike saker i de fleste tilfellene bør løses av partene selv.

I 2001 er det flere saker der den påklagede er en ikke-fysisk person. Fem saker gjelder påklaget som er alt fra en frisørsalong til et sameie. I 1995 var ingen av de påklagede ikke-fysiske personer.

Oppsummeringsvis kan det sies at det i 1995 var to store hovedgrupper som i all hovedsak ble henvist til Konfliktrådet. Det var barn under 15, og unge mellom 15 og 17. Disse var for det meste involvert i naskerisaker.

I 2001 representerer fortsatt barn under 15 år og unge mellom 15 og 17 en hovedgruppe. Årsaken til at de er henvist er mer varierte. Det har også skjedd en større spredning i typen overtredelser som kommer til Konfliktrådet. I tillegg er flere aldersgrupper (inkl. ikke-fysiske personer) i større grad representert. Med flere forskjellige saker.

Alt i alt har det skjedd en utvikling i retning av et mer allsidig Konfliktråd i Asker og Bærum.

8 Innfrielse av avtale

En viktig del av det å inngå en avtale er å fastslå en frist for gjennomføring. (Se kap. 5) Det skal gå tydelig frem hvilken dato erstatningen skal betales eller arbeidet skal utføres. I typiske forsoningsavtaler eller forhandlingsavtaler er det ofte ikke noen dato knyttet til avtalen, og da anses den for innfridd i og med inngåelsen.

Klager i saken gir Konfliktrådet tilbakemelding om hvorvidt arbeidet er gjort eller erstatningen er betalt inne avtalt tid, og i det øyeblikk anses saken for innfridd og ute av verden. Henviser av saken får da tilbakemelding om hvordan det har gått, og dersom det er en politisak unngår påklagede anmerkning på politattesten.

Dersom Konfliktrådet får melding om at avtalen ikke er innfridd innen fristen som partene er blitt enige om i avtalen, blir den hvis det er en politisak, sendt tilbake til politiet, med påtegning om at den ikke ble innfridd. Dersom saken ikke var henlagt før den kom til Konfliktrådet, vil saken gå sin videre gang i politiet.

Avtaler inngått i Konfliktråd har generelt en høy innfrielsesprosent. De aller fleste holder avtalen. Av de som inngikk avtale i 1995 (192) var det bare 4 personer som ikke innfridde avtalen. Det betyr at 97,9% holdt avtalen.

I 2001 inngikk 106 personer en avtale i Konfliktrådet. Av disse var det fem som brøt den. Det var 95,3% som innfridde avtalen. Dette er et litt lavere tall enn det Konfliktrådet selv har kommet til, men det kommer av måten jeg har registrert sakene på, jfr.kap.1.

Det er flere grunner til at innfrielsesprosenten er så høy. En viktig årsak er at det er vanskelig å bryte en avtale man selv har inngått ansikt til ansikt med den andre parten. I møtet med motparten kan det ha oppstått en slags lojalitet som gjør at man stiller opp. Konfliktrådslederen i Asker og Bærum har spurt flere unge mennesker som har inngått avtale i Konfliktrådet hvorfor de ønsker å innfri avtalen. Gjennomgangssvaret er at de ikke ønsker å skuffe klageren en gang til ved å bryte avtalen.

Figur 8. Avtaleinnfrielse (av inngåtte avtaler)

	1995		2001	
	<i>Antall</i>	<i>Andel (%)</i>	<i>Antall</i>	<i>Andel (%)</i>
Ja	188	97,9%	101	95,3%
Nei	4	2,1%	5	4,7%
	192	100,0%	106	100,0%

Det kan være forskjellige årsaker til at avtalen i noen tilfeller ikke blir overholdt. Ofte har den påklagede et så komplisert liv at han/hun rett og slett ikke makter å følge opp avtalen. Det kan f.eks være at en ungdom flytter til en institusjon. Eller at den påklagede ikke har noe nettverk rundt seg til å følge opp at avtalen blir gjennomført. Hvis foreldrene knapt nok takler sine egne liv, kan man kanskje ikke forvente at de følger opp barnas problemer.

I *Evaluerings av konfliktrådsordningen, 1996*⁷, i kap.10.5 om overholdelse av avtale fremkommer flere årsaker til at avtaler ikke overholdes. Den vanligste årsaken var i følge klageren at påklagede ikke fulgte opp, men noen av klagerne innrømmet også at oppfølgingen fra egen side manglet. En annen årsak var misforståelser mellom partene. Den siste forklaringen underbygger det som er skrevet ovenfor om at avtalen må være detaljert og klar, for å unngå at manglende innfrielse skyldes misforståelser.

Det er synd hvis manglende oppfølging fra klagers side fører til at den påklagede blir stående som den som ikke innfridde avtalen. Det skjer fra tid til annen at klageren sier at fordi det var hans/hennes feil at avtalen ikke ble innfridd, **anses** den for innfridd allikevel. Da har klageren tatt hensyn til påklagedes vilje til å gjøre opp. Et eksempel på en slik situasjon kan være at den påklagede har kommet til en arbeidsavtale med klageren. Når dagen for oppgjør kommer, stiller den påklagede opp i malerutstyr, klar til å pusse opp, slik som avtalen sier. Dersom klageren har glemt at det var i dag den påklagede skulle komme, eller han kommer til at det egentlig ikke passer så bra at den malerjobben blir gjort allikevel, og sender den påklagede av gårde igjen, er det ikke urimelig å anse avtalen som innfridd. Selv om selve jobben ikke er gjort.

---

⁷ Statskonsult, *Evaluerings av konfliktrådsordningen*, sluttrapport, 1996

9 Rettssikkerhetsperspektiv

Rettssikkerhet er en samlebetegnelse for de krav man stiller til den behandlingen enkeltindividet får i et rettssamfunn. Det er vanlig å bruke begrepet både om de krav man stiller til den måten en sak behandles på og om de grunnleggende rettigheter borgerne har krav på. Altså prosessuell rettssikkerhet og materiell rettssikkerhet.

Det interessante i denne sammenheng er å se nærmere på om konfliktrådet som system tar vare på brukernes rettssikkerhet.

9.1 Den prosessuelle rettssikkerhet

For at en sak skal behandles mest mulig betryggende og dermed å sikre et mest mulig rettferdig resultat, stiller man visse krav til måten saken behandles på.

9.1.1 Det kontradiktoriske prinsipp

Et viktig krav for å sikre den prosessuelle rettssikkerhet er at det kontradiktoriske prinsipp blir tilstrekkelig ivaretatt. Dette prinsippet går i korthet ut på at ingen skal bli dømt uten å bli hørt. Eller for å si det på en annen måte, at motstriden i partenes synspunkter skal gå klart frem og at man skal kunne imøtegå alle innlegg fra motparten. Det kontradiktoriske prinsipp forutsetter også dokumentinnsyn.

Det er aldri noen som får en dom i konfliktrådssakene. Konfliktrådet er ingen domstol. Allikevel vil prinsippet om at begge partene skal bli hørt komme til uttrykk i selve konfliktrådets vesen. Hele poenget med å møte til megling i konfliktråd er at begge partene skal høre og bli hørt. Partene har full innsikt i sin egen sak, de representerer seg selv (og ikke av en advokat) og står ansikt til ansikt med den andre parten i konflikten. Begge parter har anledning til å si det de ønsker, og de kan begge vise de følelsene den andre har vakt ved sin handling. Dersom en eller begge partene har vanskeligheter

knyttet til dette, er prosessen ledet av en nøytral tredjeperson (megler) som vil sørge for at begge sider av saken i best mulig grad kommer frem.

Man kan imidlertid tenke seg situasjoner der det kontradiktoriske prinsipp ikke blir ivarettatt på en måte som er bra nok. For eksempel hvis den ene parten er dominerende, talefør og lite lydhør, og først og fremst ser på konfliktrådet som et middel til å påføre den andre en straff. Dersom megleren deler denne oppfatningen, kan det oppstå situasjoner der den svakeste parten ikke i tilstrekkelig grad blir hørt. Det behøver ikke engang være slik at megleren deler oppfatningen om at den andre parten skal tildeles en straff, det kan også være at megleren er for veik, og lar seg manipulere av en sterkere part i meglingen.

Denne faren er reell, for det er ingen andre deltagere i meglingssituasjonen enn partene i konflikten og megleren (og evt. verger). Dersom en situasjon oppstår der en av partene ikke blir hørt, er det ingen andre enn de som er tilstede som kan slå alarm. (Fordi dette er en lukket prosess). Et slikt overgrep trenger ikke være bevisst, og ingen av de som er i rommet trenger å gjennomskue det som foregår. Det krever bevissthet fra aktørene. Derfor er det ikke noe nett til å fange opp slike situasjoner. Bortsett fra selve avtalen, naturligvis.

Konfliktrådsleder kan i ettertid reagere på avtalens innhold, og det kan partene også, i og med angrefristen. Det kan dermed oppstå en reaksjon på resultatet av meglingen, men det som allerede har foregått i løpet av meglingsprosessen kan man ikke gjøre noe med. Den samme faren kan oppstå dersom konfliktrådsmegleren føler seg tildelt en dommerrolle. Hvis megleren overkjører partene i prosessen og har sterke oppfatninger om hva som skal eller bør stå i avtalen, er faren stor for at ingen av partene i særlig grad blir hørt.

9.1.2 Habilitet

En annen vesentlig forutsetning for å sikre den prosessuelle rettssikkerhet er habilitetsreglene, som skal bidra til å sikre at en sak blir behandlet mest mulig rettfærdig. I konfliktrådsloven § 9, står det at forvaltningsloven (lov av 10. feb. 1967) gjelder for

konfliktrådernes virksomhet. Dette innebærer at forvaltningslovens habilitetsregler gjelder for konfliktrådene. En megler er således ugild (inhabil) til å megle i saker der han/hun er part i saken. Dette er ganske selvklart. Videre setter forvaltningslovens § 6 begrensninger for når en megler kan megle der meglere på forskjellige måter er involvert med en av partene. For eksempel gjelder de vanlige slektskapsbegrensningene. Jeg går ikke nærmere i detalj når det gjelder habilitetsreglene i forvaltningsloven § 6, fordi en ordentlig gjennomgang ville bli for omfattende.

I Konfliktrådet er det vanlig at de som av forskjellige årsaker føler en tilknytning til en av partene i en sak ikke fører saken. Den enkelte megler opererer med en strengere habilitetspraksis enn de formelle habilitetsreglene i forvaltningsloven. Med det mener jeg at meglere stadig sier fra seg saker som de strengt tatt kunne ha ført, men som de selv føler seg for involvert i til å føre.

Det er nok ikke ofte at partenes rettssikkerhet ikke blir tilstrekkelig ivarettatt pga inhabilitet. Det prinsipielt viktige er uansett at konfliktrådsbehandling ikke befinner seg på rettsløst område, men er underlagt lover og regler som skal garantere for rettssikkerheten.

9.1.3 Klageadgang

Adgangen til å anke domstolsavgjørelser og påklage forvaltningsavgjørelser, er rettigheter som er med på å sikre den prosessuelle rettssikkerheten.

Den rettigheten som har samme funksjon i konfliktrådsammenheng (nemlig å gjøre om en beslutning), er partenes rett til å benytte seg av angrefristen. Den angrefristen som følger automatisk i straffesaker, er ment som en rettssikkerhetsgaranti. Dersom partene i sivile saker avtaler en slik angrerett har de også sikret seg en rett til å gjøre om avtalen (Dette har jeg utdypet i kap.5.1).

Lovgiver har ved hjelp av bestemmelsen om angrefrist, konfliktrådsloven § 14, ment å ivareta de samme behovene som anke og klage av forvaltningsvedtak er ment å ivareta.

Nemlig individets rett til å påvirke sin egen situasjon, ved å søke å omgjøre beslutninger som er tatt i individets disfavør.

Selv om denne rettigheten nesten aldri benyttes, er det en rettssikkerhetsgaranti at det eksisterer bestemmelser som sikrer at urimelige avtaler kan omgjøres. For øvrig er ikke angrefristen slik den står beskrevet i konfliktrådsloven § 14 knyttet til at avtalen er urimelig. Det er antagelig fullt mulig å angre selv om det ikke egentlig er noe galt med avtalen. Og begge parter står fritt til å trekke seg fra avtalen inntil en uke etter inngåelsen. Morten Holmboe skriver imidlertid i *Konfliktrådsloven Kommentirutgave*⁸ at det skal mye til før en avtale som er inngått i meglingsmøtet på den måten som er foreskrevet for konfliktrådsbehandling, kan settes til side. I praksis har det ikke dukket opp en slik problemstilling i Konfliktrådet, om hvorvidt det foreligger gode nok grunner til å trekke seg fra avtalen. I løpet av de siste fem årene har det bare skjedd én gang at noen har benyttet seg av angrefristen.

Unntak fra angreretten gjelder hvis avtalen allerede er innfridd.

Noen vil kanskje innvende at én ukes angrefrist er for kort tid, og at det i forvaltningsretten opereres med lenger frister. Likeledes vil ankefristen til domstolene også være lenger enn en uke. Den noe kortere angrefristen som gjelder for avtaler inngått i konfliktråd, kan forklares med at sakene som kommer til konfliktrådet ikke har samme kompleksitet som domstolssaker. Dessuten er det meningen at de konfliktene som behandles i konfliktrådet skal avgjøres hurtig og smidig. I tillegg er det i saker der partene faktisk har blitt enige om en løsning, mindre grunn til å klage enn i andre saker der det har blitt tatt en beslutning langt over hodet på den det gjelder. Angrefristen er først og fremst ment som en sikkerhetsventil i forhold til de saker der det av forskjellige grunner handles i strid med konfliktrådslovens intensjon. For eksempel slik at den ene parten føler seg presset til å inngå en avtale han/hun egentlig ikke ønsker.

---

⁸ Morten Holmboe, *Konfliktrådsloven, Kommentirutgave*, 4.utg. Universitetsforlaget 2002, ISBN: 82-15-00118-1

Ovenfor har jeg analysert om kravene til prosessuell rettssikkerhet er ivaretatt ved konfliktrådsbehandling av saker som kommer til konfliktrådet. Jeg mener at de krav (kontradiksjon, habilitet, klageadgang) som skal sikre en mest mulig rettferdig behandling av de sakene som kommer til konfliktrådet i all hovedsak overholdes

9.2 Den materielle rettssikkerhet

Når det gjelder den materielle rettssikkerhet er viktige krav bl.a. at ingen lov gis tilbakevirkende kraft, vern av privatlivets fred og ytringsfrihet.

9.2.1 Forbudet mot at lover gis tilbakevirkende kraft

At ingen lov skal gis tilbakevirkende kraft er slått fast i Grunnloven § 97. Dette gjelder bare dersom den nye loven er til skade for gjerningspersonen. Dersom den nye loven er til gunst kan den benyttes, selv om den ble vedtatt etter at den straffbare handlingen er begått. Dette står også beskrevet i straffelovens § 3. Forbudet mot å la lover få tilbakevirkende kraft gjelder naturligvis også for saker som behandles i konfliktråd. Selve avtalen inngått i konfliktråd er ikke utformet på bakgrunn av en bestemt lovbestemmelse, men dersom det er en straffesak vil den påklagede ikke kunne bli siktet etter lovbestemmelser som er kommet etter at den lovstridige handlingen er begått. Dette innebærer stort sett ingen praktiske problemer.

9.2.2 Privatlivets fred

Punktet om at privatlivets fred skal vernes kan oppstå som et rettssikkerhetsproblem dersom taushetsplikten ikke blir overholdt. Konfliktrådsloven § 10 inneholder detaljerte beskrivelser om hvilke opplysninger taushetsplikten omfatter. Informasjon om navn, fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke og bopel og arbeidssted er selvsagt omfattet. Morten Holmboe skriver om dette i *Konfliktrådsloven Kommentارutgave*⁹. Han skriver at taushetsplikten innebærer at man ikke kan formidle informasjon, verken skriftlig eller muntlig og heller ikke ved å vise frem dokumenter

---

⁹ Morten Holmboe, *Konfliktrådsloven Kommentarutgave*, 4. Utgave, universitetsforlaget, ISBN: 82-15-00118-1

eller lignende. En megler bør heller ikke svare på spørsmål om en person har møtt til megling eller ikke. Også etter at arbeidsforholdet er slutt gjelder taushetsplikten.

Konfliktrådsloven § 10, 2. ledd omhandler hvilken adgang det er for meglere eller andre som utfører arbeid i konfliktråd til å forklare seg i retten om det som har foregått i meglingen.

Det er nødvendig med strenge regler om taushetsplikt. Dersom informasjon om partene kommer ut er dette et alvorlig tillitsbrudd, og konsekvensen kan bli straffeforfølgelse etter straffeloven § 121. En annen følge av brud på taushetsplikten kan være ordensstraff, oppsigelse eller avskjed.

Det eksisterer regler som skal forhindre at privatlivets fred krenkes, men det er selvsagt alltid en fare for at taushetsplikten ikke tas på alvor. Jeg mener at faren for at noen deler ømfintlig informasjon med uvedkommende ikke er større for konfliktrådsめglere enn for andre med tilsvarende taushetsplikt.

9.3 Ytringsfrihet

Den materielle rettssikkerhet sikres best hvis partene har ytringsfrihet i meglingsprosessen. Selve meglingsmøtet er lagt opp på den måten at partene skal få lik anledning til å fortelle sin versjon av det som har hendt. Dette skal foregå i ordnede former, men det er høyt under taket og det er anledning til å gå ganske langt i utdypingen av sine frustrasjoner. Men det må være saklig, og grensen går ved ukvemsord. I tillegg er det meglernes oppgave og avslutte sirkelresonnementer som har pågått en stund. Hvis partene ikke lenger tilfører noe nytt til diskusjonen, men kun gjentar seg selv, er det på tide og avslutte den delen av meglingen som berører fortid. Da er det mer konstruktivt å fokusere på fremtid. At megleren etter en stund griper inn og endrer fokus innebærer ikke en begrensning av ytringsfriheten. Større trussel er det hvis megleren ikke gjør det, men overlater prosessen helt til seg selv. Da er sjansene store for at den ene av partene i realiteten ikke opplever noen ytringsfrihet, fordi den andre har det verbale overtaket.

Den samme utfordringen kan megler møte dersom det helt fra starten av meglingsmøtet er klart at den ene parten er underlegen den andre. Enten fordi han/hun er helt flat pga det han/hun har gjort, eller fordi han/hun er svært ung, eller fordi den andre av forskjellige grunner har overtaket. Det blir da meglerens (tunge) jobb å hale ordene ut av den beskjedne eller undertrykte parten, for å sikre at begges sider av saken blir tilstrekkelig belyst. På den annen side innebærer ytringsfriheten også friheten til ikke å ytre noe, og det valget må også respekteres. For at ytringsfriheten skal ivaretas er det viktig at konfliktrådsmegleren har evnen til å føle seg frem, og gjøre det som i best mulig grad ivaretar begge partenes behov.

9.4 Frivillighet

Det å møte i konfliktråd er helt frivillig. I sivile saker er det innlysende, men det gjelder også i straffesaker. Megling er ment å være en reaksjon på et straffbart forhold, eller for å si det på en annen måte; dersom lovovertrедeren er villig til å møte offeret og gjøre opp for seg, er påtalemyndighetene villig til å se bort fra det som har skjedd.

Reaksjonen er å møte den andre parten. Det er selvsagt frivillig for offeret også om han/hun velger å møte den påklagede i konfliktråd. For at rettssikkerheten skal være best mulig ivaretatt er det viktig at frivilligheten er reell. Og det er viktig at partene er informert om at det å møte i konfliktråd er helt frivillig. Dersom en part er tvunget eller presset til å møte er ikke denne personens rettssikkerhet tilstrekkelig ivaretatt.

Brukerne av Asker og Bærum konfliktråd får informasjon om at ordningen er frivillig både når det blir innhentet samtykke og som en innledning til selve meglingsmøtet. Frivilligheten gjelder gjennom hele prosessen, og det er ikke noe i veien for at meglingen kan avbrytes, hvis parten(e) ikke ønsker å gjennomføre megling allikevel.

9.5 Konflikten tilbake til folket, uten å svekke rettssikkerheten

Et av formålene med å ha konfliktråd som system er i følge Ot. prp. nr. 56 1989-90 dette:

Å styrke lokalsamfunnets mulighet til å ta seg av lettere lovbrudd ved egen hjelp, og gi konflikten tilbake til folket uten at dette medfører svekking av rettssikkerheten.

Det innebærer at så lenge det dreier seg om lettere lovbrudd, og det er enighet om saksforholdet og full frivillighet er det ikke så stor fare for at rettssikkerheten blir særlig svekket.

Problemene oppstår når man skal definere hva som er lettere lovbrudd. Hvor går grensen mellom et lettere lovbrudd og et tungt lovbrudd? Her er det rom for tolkninger. Videre kan det også være usikkerhet omkring enighet når det gjelder saksforholdet. Partene kan være skinnenige, men i realiteten har de helt forskjellig syn på hva som har hendt.

Det er, som jeg tidligere har vært inne på, ikke alltid frivilligheten er reell. I straffesaker vil den reelle frivilligheten i mange tilfeller avhenge av hvor stor betydning en ren politiattest har for den påklagede.

I de fleste saker er det uproblematisk å gjennomføre megling, og samtidig ivareta rettssikkerheten. Men det knytter seg en del utfordringer til den økningen som vi har sett av kompliserte saker. Jo mer alvorlige saker, jo større krav må stilles til rettssikkerheten. I tunge saker er det derfor stadig mer vanlig å møte to meglere til meglingsmøtene. Dette gir meglerne en økt trygghet, og virker samtidig som en kvalitetskontroll overfor brukerne av systemet.

Blir det mange saker av tung og alvorlig karakter, blir en konfliktrådsbehandling kanskje å omgå hensikten med ordningen, nemlig å møte lettere saker med en rask reaksjon uten å svekke rettssikkerheten.

9.6 Konfliktrådsbehandling som straff?

I Jane Dullums rapport om konfliktrådene¹⁰ kapittel 8.3.4 om meglerrollen, belyses hvordan meglere opplever rollen som konfliktrådsmegler. Hun har vært i kontakt med meglere gjennom intervjuer, skriftlig materiale og meglersamlinger. Å oppnå forsoning og å forebygging av kriminalitet ble trukket frem som viktig drivkraft for å drive med megling. Men i følge rapporten var det også flere meglere som hadde som innstilling at konfliktrådsmegling skulle være en form for straff. En megler uttalte sågar at det er meningen at det skal kjennes vondt for skadevolder å møte skadelidte. Dersom megling skal gjennomføres med det for øye at det skal være vondt for skadevolder, er vi ikke langt unna den juridiske definisjonen av straff. Nemlig (litt forenklet) at det påføres lovovertrederen et onde i den hensikt at han skal føle det som et onde.

Dette er en betenkelig holdning, fordi den uten videre setter grunnleggende rettssikkerhetsgarantier til side. Som for eksempel at ingen skal dømmes uten etter lov, eller straffes uten etter dom (Grl. § 96). En avtale inngått i konfliktråd er ikke en dom, og det er ikke under noen omstendighet anledning til å gi noen en straff i denne sammenheng. Når de påklagede er under den kriminelle lavalder, er det uansett ikke aktuelt å straffe, da dette er barn som ikke er straffverdige. De kan rett og slett ikke straffes. Det vil si at en stor andel av de som bruker konfliktråd, i følge norsk lov ikke kan straffes, ikke av motparten i konflikten og ikke av konfliktrådsmegleren.

En annen sak er at den påklagede i enkelte tilfeller kan føle møtet med klager så ubehagelig og vanskelig at møtet i seg selv føles som en straff. Men da snakker vi ikke om straff i strafferettslig forstand.

For lovovertridere over strafferettslig lavalder skal megling i konfliktråd være en straffereaksjon. Det at megling er en reaksjon og ikke en dom for straff, vises best ved at den påklagede ikke får anmerkninger om det straffbare forholdet på den ordinære politiattesten.

---

¹⁰ *Konfliktrådene*, av Jane Dullum, med enkelte bidrag fra Nils Christie, Oslo september 1996

Cecilie Høigård kritiserer konfliktrådsystemet i boken *Gategallerier*¹¹. Hun mener at konfliktrådene har utviklet seg til å bli et nytt straffeorgan der gamle maktforhold ble transformert. Hun påpeker videre at den typiske konfliktrådssaken er en sak der en ungdom møter en representant for et større firma. For eksempel butikkjeder eller Oslo Sporveier. (Kap.19)

Det er riktig at mange av sakene i konfliktrådene er saker av denne typen, som nok kan fremstå som mer upersonlig enn saker der begge parter er personlig engasjert i konflikten. Skal det bli meningsfulle meglinger der den ene parten er en representant for en butikkjede eller lignende, avhenger mye av denne representanten. Denne personen bør komme ungdommen eller barnet sterkt i møte. Dersom meglingen kun blir et forretningsmessig møte der erstatningssum evt. arbeidsinnsats blir bestemt av representanten, har ikke møtet vært vellykket ut fra et forsoningssynspunkt. Antagelig virker en slik megling ikke særlig forebyggende heller, hvis det er lovovertrederens sympati for offeret som skal få ham/henne til å tenke seg om før en ny straffbar handling foretas. Det er naturligvis svært vanskelig å få sympati med offeret når det er en representant for et stort firma som spiller denne rollen.

Cecilie Høigård oppsummerer bruken av konfliktråd som en klar straffeutviding i grafittisaker. Hun skriver videre at det er helt klart en utviding i forhold til malere (de som utfører grafittien) under straffemyndig alder. Det fremstår som en straffeutviding fordi alternativet for disse barna under 15 år er ingen straff, og fordi nesten alle andre grafittianmeldelser ender uten straff. Hun fremholder at ungdom i realiteten får en straff uten de vanlige rettssikkerhetsgarantiene.

Ut i fra det perspektiv er naturligvis et møte i konfliktråd for en under 15, en større reaksjon enn å ikke møte. Men det er fremdeles bare en reaksjon, og det er fremdeles frivillig. Forutsatt at frivilligheten er reell. Cecilie Høigård skriver i boken sin¹² at hun kom over et tilfelle der en fjorten-åring i politiavhør blir forespeilet dom i retten og erstatningsbetaling, før han beleilig fikk informasjon om konfliktrådet. Han valgte

---

¹¹ Cecilie Høigård, *Gategallerier*, Pax Forlag 2002, ISBN 82-530-2429-0

¹² Cecilie Høigård, *Gategallerier*, Pax Forlag 2002, ISBN 82-530-2429-0

naturligvis det minste av to onder; konfliktrådet. I slike tilfeller der det forligger fordekt informasjon, er samtykke til behandling i konfliktråd gitt på bristende grunnlag. Dette er en helt uakseptabel fremgangsmåte for å skaffe samtykke til megling.

Som det går frem av det jeg har skrevet tidligere, virker det som om færre og færre av butikknaskerisakene kommer til Konfliktrådet (i Asker og Bærum), og det samme kan gjelde for taggersaker. I 2002 hadde Konfliktrådet bare fire slike taggersaker. Dette er typiske saker der en representant for et firma møter lovovertrederen.

9.7 Politiets "gråsonehenvisninger"

Når politiet henviser en sak til konfliktråd, er det slik at dersom henvisningen gjelder en lovovertreder over den strafferettslige lavalder, og det er meningen at megling i konfliktråd skal være en påtalereaksjon, går det klart frem av henvisningen. Dersom det ikke blir en megling blir saken sendt tilbake til politiet og den påklagede blir møtt med en strafferettslig reaksjon, som for eksempel et forelegg. Hvis dette forelegget ikke aksepteres, går saken videre i påtalesystemet, og det kan til slutt bli rettssak.

Noen ganger får politiet saker som av forskjellige grunner blir henlagt som straffesak. Disse blir henvist til konfliktråd hvis de er egnet. Dersom det ikke blir gjennomført megling i disse sakene får det ingen strafferettslige konsekvenser for noen av partene. Dette gjelder alle sivile saker, også de sivile straffesakene.

I noen saker opererer politiet i en slags gråsone ved at det ikke er helt klart om saken er henlagt eller ikke før den kommer til Konfliktrådet. Det kan underforstås, og noen ganger sies det ganske eksplisitt, at saken bare henlegges dersom partene kommer til enighet i Konfliktrådet. Denne typen henvisning blir en hybrid mellom sivil- og straffesak.

Det er ikke heldig at det ikke er tatt klart standpunkt til om den henviste saken er en straffesak eller en sivil sak. For den påklagede har det selvsagt stor interesse om saken blir henlagt eller ikke, og om et evt. brudd i meglingen får konsekvenser for ham/henne. Ved å holde løsningen åpen, gis ikke den påklagede et rettferdig utgangspunkt for

hvordan han/hun best ivaretar sin egen situasjon. Imidlertid kan en slik mellomløsning gjøre det lettere både å skaffe samtykke til megling, og å komme til en avtale. Men det ligger et ganske stort element av press her, og denne mellomløsningen bør av rettssikkerhetsgrunner ikke benyttes.

Jeg er usikker på omfanget av denne praksisen, men at den eksisterer er helt sikkert. Antagelig bør det en lovendring til for å sikre seg mot denne typen gråsonehenvisninger.

Oppsummeringsvis når det gjelder rettssikkerhetsspørsmål mener jeg det knytter seg størst praktiske problemer til det faktum at de forskjellige meglere kan ha for forskjellig oppfatning (ref. Jane Dullums rapport¹³) av meglingsens hensikt. Dette sammen med at selve meglingsprosessen er så lukket, kan være en fare for rettssikkerheten til parten(e). Til en viss grad kan økt bevisstgjøring hos meglerne, og hyppigere bruk av to meglere (i hvert fall i vanskelige saker) redusere sjansen for at denne problematikken dukker opp. I tillegg er det helt avgjørende at konfliktrådssystemet fungerer slik det er ment, nemlig som en frivillig reaksjon og ikke som en tvangsreaksjon.

---

¹³ *Konfliktrådene*, av Jane Dullum, med enkelte bidrag fra Nils Christie, Oslo september 1996

10 Konfliktrådene en konflikttv?

I rapporten om konfliktrådene¹⁴ spørres det om konfliktrådene er med på å passivisere vanlige mennesker, på den måtene at konflikten blir tatt fra nabolaget/lokalmiljøet og gitt til profesjonelle konfliktløsere. Hvis svaret på det er ja, har ikke konfliktrådene spilt den rollen de var tiltenkt.

I Nils Christies artikkel *Konflikt som eiendom*¹⁵ beskriver han den fremmedgjøringen han mener folk opplever i forhold til egen konflikt gjennom behandlingen i rettsvesenet. Opprettelsen av konfliktrådet var ment som et forsøk på å gi konflikten tilbake til folket. Utgangspunktet hans var at konflikter som oppsto helst skulle løses i nabolaget. Eller for å si det på en annen måte: Mange konflikter er best tjent med å løses av de som er parter i saken, ansikt til ansikt, med veiledning (i den grad det er behov for det) av en nøytral tredjeperson. Fortrinnsvis i nærmiljøet.

Jeg tror ikke det er riktig å se på konfliktrådet som en konflikttv. Konfliktrådene hindrer på ingen måte partene i å ta tak i sin egen konflikt, dette ser vi også at skjer. Ikke sjelden er megling blitt overflødig fordi partene har kommet til en løsning på egen hånd. (Jfr. 6.2) Dersom konfliktrådsordningen fungerer som en katalysator for selvstendig konfliktløsning, er ingen ting bedre enn det. Imidlertid trenger de fleste som er henvist til konfliktråd, litt mer enn den inspirasjonen selve henvisningen gir, til selv å løse konflikten.

Det blir pekt på i rapporten¹⁶ at det kan være en fare for at det utkrystalliserer seg en egen ”konfliktrådsprofesjon” som på en måte tilegner seg andres konflikter. Dette kan være en reell fare dersom megleren føler seg overlegen og i bedre stand til å løse problemene enn eierne av konflikten. En megler som føler seg superior er ikke til stor

---

¹⁴ *Konfliktrådene*, av Jane Dullum, med enkelte bidrag fra Nils Christie, Oslo 1996

¹⁵ *Konflikt som eiendom*, artikkel i artikkelsamlingen *Som folk flest*, av Nils Christie

¹⁶ *Konfliktrådene*, Av Jane Dullum, med enkelte bidrag fra Nils Christie, Oslo september 1996.

hjelp i meglingsprosessen hvis hensikten med meglingen er å oppnå bearbeiding og forsoning mellom partene. Megleren skal ha en så liten plass i prosessen som mulig. Meglerens rolle er å være ydmyk for andre menneskers konflikt, men samtidig lede prosessen fremover når det er nødvendig. Dersom meglerne ikke innser dette, men føler seg tildelt en dommerrolle, er man kanskje ikke så langt unna konflikttyveri.

Jeg håper og tror at den skoleringen som meglerne får, gjør den enkelte megleren fokusert på den tilbaketrukne rollen han/hun som hovedregel skal ha i meglingsituasjonen.

Statskonsult leverte en *Evaluerings av konfliktrådsordningen*¹⁷ i 1996. I et spørreskjema ble partene som hadde vært til meglings spurt om hvem de vurderte som den mest aktive parten i meglingsmøtene. Av denne undersøkelsen fremgikk det at megleren er den som oftest oppleves av begge parter som den mest aktive. Hvor negativt dette er for partene, avhenger av på hvilken måte megleren er aktiv. Dersom megleren er dominerende i selve utformingen av avtalen, kan det medføre at partene ikke føler at dette er deres avtale. De savner tilhørighet til sin egen løsning av konflikten og det kan i verste fall føre til at konflikten i realiteten ikke er løst.

På den annen side, dersom den ene eller begge partene trenger oppmuntring og inspirasjon for å komme i gang, hviler det et visst ansvar på megleren for å få i gang samtalen. Det er i slike tilfeller naturlig og riktig at megleren er mest aktiv. Men det er viktig at megleren ikke tar av og blir ”stjernen i showet”. At megleren er den som er mest trygg og familiær med prosessen er ikke rart, men det skal på ingen måte føre til at megleren kupper meglingen og avtalen.

---

¹⁷ Statskonsult, *Evaluerings av konfliktrådsordningen*, sluttrapport, 1996

11 Konfliktrådenes lokale forankring

Konfliktrådene, slik de fungerer i dag er nok ikke på langt nær så lokale som Nils Christie så for seg i den visjonære artikkelen som ga ideen til dagens konfliktrådsordning.

Konfliktrådet i Asker og Bærum betjener ca. 150.000 mennesker, og denne befolkningsgruppen kan neppe kalles et nabolag. Fra 01.01.04 er det mulig at konfliktrådet blir enda mindre lokalt. Det foreligger forslag om at Asker og Bærum, Romerike og Follo samt Oslo Konfliktråd skal slås sammen til én enhet. Man kan jo spørre seg hvor det har blitt av nabolagstanken på veien mot effektivisering.

Jeg mener konfliktrådsordningen har mye å tape på en slik sentralisering. Et eksempel på dette er en sak Konfliktrådet i Asker og Bærum fikk inn på tampen av 2002:

Nærpolitiet hadde fått et tips av en rådgiver på en skole i Bærum. Det gikk rykter om at en konflikt var oppstått mellom noen fremmedspråklige gutter fra to forskjellige guttegjenger. Dette var gutter som visstnok hadde som felles kultur i gjengen å bære stikkvåpen, og det var avtalt at det skulle foregå et oppgjør på en idrettsplass fredag kveld. Begge gjengene skulle møtes, og stemningen var ikke vennskapelig. Denne informasjonen kom nærpolitiet for øre på en tirsdag. En representant fra nærpolitiet svingte innom Konfliktrådet på onsdag og spurte hvor fort det evt. kunne fås i stand en megling mellom disse guttene. Deretter dro nærpolitiet til skolene som guttene gikk på, hentet dem ut av klasserommet, og innhentet samtykke til megling. Kl. 16.50 samme dag kom saken offisielt inn til Konfliktrådet. Klokken seks samme kveld hadde megler snakket med alle vergene til guttene og berammet megling neste dag kl.12.00. Tre litt motvillige 14-åringer satt i meglingslokalene, med like mange sjokkerte foreldre som vel visste noe om hvilke miljøer guttene deres vanket i, men som ikke ante hvilket renommè og posisjon guttene hadde i nærmiljøet. Guttene klarte å avgrense og avklare konflikten som i hovedsak dreide seg om ære og respekt, og meglingen ga guttene et alibi til å komme seg ut av en vanskelig situasjon. Gjengoppgjøret kvelden etter ble avlyst og antagelig var et blodig utfall av konflikten avverget.

Et så lykkelig utfall hadde denne saken neppe fått dersom Konfliktrådet i Asker og Bærum hadde vært mer uoversiktlig og byråkratisk. Utilgjengeligheten øker med størrelse.

12 Konklusjoner

Det er fire hovedtyper avtaler som blir inngått: Forhandlingsavtale, erstatningsavtale, arbeidsavtale og annen avtale. I tillegg kan man komme til avtaler som inneholder flere kategorier, og det kalles i så fall en kombinasjonsavtale. En økning av kombinasjonsavtaler gjør det vanskelig å vurdere om det har skjedd en endring i de øvrige kategoriene avtaler.

Avtalene som blir inngått i konfliktråd er detaljerte for å unngå fremtidige konflikter sprunget ut av selve avtalen. Selv om partene i meglingsmøtet har anledning til å diskutere mye fortid, er avtalene fremtidsfokusert. Det er viktig at avtalene er rimelige, og at ikke prisen for et prikkfritt rulleblad blir satt for høyt.

Alle avtaler som blir inngått i straffesaker har automatisk en ukes angrefrist. Angrefristen skal være et redskap for å verge seg mot urimelige avtaler. Denne retten til å angre blir nesten aldri benyttet. En tilsvarende angrefrist står det partene fritt til å avtale i sivile saker. Det er avgjørende at det blir gitt generell informasjon om angrefristen til partene, ellers har ikke denne angreretten praktisk betydning.

Det har skjedd flere endringer i typen saker fra 1995 til 2001. Konfliktrådet i Asker og Bærum har gått fra å være et konfliktråd med forholdsvis enkle saker (med hovedvekt på naskerisaker) til å bli et konfliktråd med et større spekter av ulike saker. Konfliktrådet har sett en stor økning av sivile saker, og mange av straffesakene er mer kompliserte og alvorlige enn det som var vanlig tidligere.

Ikke bare har det skjedd en endring i hvilke saker som ble henvist til Konfliktrådet, det har også skjedd endringer i antallet saker som ble henvist. I 1995 ble 197 saker henvist til Konfliktrådet, mens det i 2001 ble henvist 127 saker.

Antagelig skyldes den store nedgangen i henviste saker, at det har skjedd store endringer i antallet naskerisaker som kommer til konfliktrådet. Det er flere faktorer som forklarer den store nedgangen i naskerisaker:

1. I 1997 skjedde det en administrativ endring av praksisen når det gjelder selve henvisningsprosedyren i naskerisaker. Vekterselskapene skulle ikke lenger henvise naskerisaker direkte til Konfliktrådet, men anmelde naskeriene til politiet. Disse sakene fikk dermed et forlengende ledd de måtte igjennom før de havnet i konfliktrådet. Mange havnet tydeligvis ikke i Konfliktrådet. Antagelig burde flere saker i 2001 ha endt i Konfliktrådet enn det som var tilfellet.
2. Det har vært (og er fremdeles) en nedgang i naskerisaker. Politiet får færre anmeldelser.
3. En stor svinnekampanje på Sandvika Storsenter (den største "leverandøren" av naskerisaker) i 2000, fikk ringvirkninger. Det ble nasket mindre på storsenteret som en direkte følge av kampanjen, i følge senterleder (svinnet totalt på senteret gikk ned med rundt 15 millioner).
4. I tillegg gjorde vekterselskapet på Sandvika Storsenter i 2001 en dårlig jobb, både med å oppdage de som nasket og å anmelde dem. Mange saker ble i 2001 liggende på senteret.
5. Konfliktrådet i Asker og Bærum driver med forebyggende og holdningsskapende arbeid rettet mot barn og ungdom.

Politiet kan dermed ikke alene bebreides at færre naskerisaker henvises til Konfliktrådet, selv om det er klart at politiet har et stort forbedringspotensial når det gjelder henvisningsrutiner.

Når det gjelder saker som angår legemsfornærmelser og mobbing/trusler/ærekrenkelser har det vært en økning i Konfliktrådet. Dette er saker som etter min oppfatning egner

seg meget godt i konfliktråd, fordi dette er konflikter som er personlige og reelle. Begge parter i denne typen konflikter har mye å vinne på at konflikten løses.

I 2001 var det en økning av både skadeverksaker og tagging/skadeverksaker. Mange av disse lovovertrederne er i et miljø, der tagging og grafitti er en viktig del av livet. Noen synes sikkert det er en ok måte å gjøre opp for seg på, men de fleste er nok mer lei seg for at de ble tatt enn for at de har påført noen økonomisk skade. Bruk av konfliktråd i denne typen saker er blitt kritisert.

Det er i 2001 fremdeles flere jenter enn gutter som nasker i butikker, og det er en anelse flere kvinner representert i sivile konflikter. På de fleste andre områder er gutter nesten alene om å drive lovbrudd. Hypotesen om at jenters adferdsmønster er i ferd med å nærme seg guttenes, ble tilbakevist. Bare når det gjelder mobbing/trusler/ærekrenkelser er det en liten økning av jenters deltagelse. Jentenes totale prosentuelle representasjon når man slår sammen de tradisjonelle guttesakene (skadeverk, tagging, mobbing og legemsfornærmelser) var lav. Bare 7,5% av jentene var påklaget i denne typen saker, mot 16,6% i 1995.

Når det gjelder innfrielse av avtaler, var det i begge kontrollårene høy innfrielsesprosent. Den lå på over 95% i begge år.

De rettssikkerhetsgarantiene hver og en av oss har blir i det store og hele ivaretatt også i konfliktrådsbehandlingen. Den største faren for at rettssikkerheten skal svekkes ligger i at meglingsprosessen er svært lukket, og at meglerne kan ha en oppfatning av hva en konfliktrådsmegling skal være som slår negativt ut for den ene parten. Dersom megler er selvsentrert og dominerende kan det være negativt for begge parter. Hvor vellykket en megling er avhenger derfor i stor grad av meglerne.

I tillegg er det som i avhandlingen omtales som politiets ”gråsonehenvisninger” et rettssikkerhetsproblem. Den påklagede bør ha krav på å få vite om saken hans/hennes er henlagt eller ikke, og dermed om det er en straffesak eller sivil sak som henvises til konfliktråd.

13 Litteraturliste

Morten Holmboe: Konflikttrådsloven

Kommentarutgave, 4. utgave

Universitetsforlaget

ISBN 82-15-00118-1

Hilde Pape: Karakteristika ved ungdomskriminalitet og unge lovovertredere

2. utgave

ISBN 82-7808-000-3

Jane Dullum: Konflikttrådene

(Jane Dullum med enkelte bidrag fra Nils Christie)

Rapport, Institutt for kriminologi

Universitetet i Oslo

September 1996

Nils Christie: Som folk flest (artikler)

Universitetsforlaget 1978

ISBN 82-00-01754-0

ISBN 87-7241-411-1

Evaluerings av konflikttrådsordningen

Sluttrapport fra Statskonsult

Utført av Agenda Utredning & Utvikling AS på oppdrag fra Statskonsult

1996

Cecilie Høigård: Gategallerier

Pax Forlag 2002

ISBN 82-530-2429-0

Svein Slettan og Toril M. Øie: Forbrytelse og straff

Tano Aschehoug 1997

ISBN 82-518-3515-1

Sluttrapport fra utviklingsprosjekt

”Påtalemyndigheten i Trøndelag sin bruk av konfliktrådebehandling som påtalereaksjon”

v/statsadvokat Arne K. Uggerud

August 1998

Jon Gisle: Jusleksikon

(Kristian Andenæs, Jan Fridthjof Bernt, Thor Falkanger, Arnhild Dordi Gjønnnes, Magnus Matningsdal og Magnus Aarbakke)

Kunnskapsforlaget

H.Aschehoug & Co (W. Nygaard) A/S og

Gyldendal Norsk Forlag ASA, Oslo 1999

ISBN 82-573-0862-5